

Oversikt over vedlegg

Vedlegg 1	Avkryssingsskjema
Vedlegg 2	Informasjonsskriv til foresatte
Vedlegg 3	Informasjonsskriv til ungdommene
Vedlegg 4	Informasjonsskriv til tolkene
Vedlegg 5	Informasjonsskriv til samarbeidspartnerne
Vedlegg 6	Kursbevis
Vedlegg 7	Kortversjon av barnekonvensjonen
Vedlegg 8	Nyttige nettadresser

Metoder

Vedlegg 9	Veiledningshefte om drama som metode
Vedlegg 10	Rollespill om "å få venner" og om "en klassefest"
Vedlegg 11	Oversikt over 10 dilemma (en til hver modul)
Vedlegg 12	Beskrivelse av "Idéer på lapp" og hvordan arbeid med påstander
Vedlegg 13	Dialogspillet
Vedlegg 14	Påstander "Ungdomstid og familie"
Vedlegg 15	Påstander "Retur"
Vedlegg 16	Påstander "Asylprosess"
Vedlegg 17	Beskrivelse av situasjonsdiagram, "hjemme – her", sirkelmetoden, "hvordan har du de" og arbeid med billedfortellinger
Vedlegg 18	Situasjonsdiagram – "mitt dagligliv"
Vedlegg 19	"Hjemme – her"
Vedlegg 20	Sirkelmetoden
Vedlegg 21	"Hvordan har du det?"
Vedlegg 22	Oversikt over tegninger til bruk for "billedfortellinger"
Vedlegg 23	Samtaleguide til mottakssamtalen (modul 1a)
Vedlegg 24	Samtaleguide til mottakssamtalen til enslige mindreårige (modul 1a)
Vedlegg 25	Tekst til filmsnuttene til bruk for tolkene
DVD 1	Manus og PowerPoint presentasjoner
DVD 2	Videosnutter
	<ol style="list-style-type: none">1. Til de mottaksansatte fra Magne Raundalen2. Ny i Norge3. Hvordan få venner?4. Kjæresten5. Hvordan håndtere dårlige minner?6. Hilsen til foreldrene fra Ahmed Bozki
DVD 3	100 situasjonstegninger

Avkryssingsskjema til de ulike modulene til kurset "Ung i Norge"

	Deltatt	Dato	Initialer
Modul 1 Velkommen til Norge			
A - Introduksjon til livet i mottak	☐
B - Presentasjon av "Ung I Norge"	☐
C - Introduksjon til livet i Norge	☐
Modul 2 Asylprosessen	☐
Modul 3 Hjemlandsfokus	☐
Modul 4 Retur	☐
Modul 5 Ungdomstid og familie	☐
Modul 6 Seksualitet og kropp	☐
Modul 7 Helse	☐
Modul 8 Samfunnsforhold - normer og verdier	☐
Modul 9 Konfliktforebygging og håndtering	☐
Modul 10 Barnekonvensjonen	☐

Kjære foreldre

UDI har laget et informasjonsprogram for barn og unge mellom 12 og 18 år som bor i asylmottak. Pedagog Omar Mekki, sosialantropolog Hanne Visdal-Johnsen og barnepsykolog Magne Raundalen har utarbeidet programmet i nært samarbeid med mottaksansatte og UDI. Programmet er lagt opp som et kurs, og alle som gjennomfører det vil få et viktig kursbevis.

Det er ikke lett å komme som asylsøker til et nytt land. Det største problemet i første fase er ofte usikkerheten omkring asylprosessen. Vil dere få opphold? Vi vet av erfaring at mange barn og unge i mottak er svært forvirret i denne perioden, og foreldrene har mange ganger nok med seg selv og egne problemer. Mange foreldre vet ikke hva de skal si til barna. En av grunnene til at vi har laget dette kurset er at vi ønsker å dempe denne usikkerheten.

En annen viktig grunn til at vi har laget informasjonsprogrammet, er at vi er pliktig etter de lover og regler som gjelder i Norge å informere barn og unge om forhold som har betydning for deres liv og helse. Vi kan rett og slett ikke la det være uten dermed å bryte norsk lov. De norske lovene om å informere og forberede barn i vanskelige situasjoner er blitt forsterket etter at Barnekonvensjonen ble innarbeidet i lovene våre. Barnekonvensjonen gjelder for alle verdens barn, men fortsatt varierer det meget fra land til land hvordan barns rettigheter blir tatt hensyn til i landenes lover. Norge har valgt å ta barn på alvor. Det vil si at vi ser på dem som individer som har egne rettigheter.

Det er de ansatte i mottaket som skal gjennomføre informasjonsprogrammet, og de vil noen ganger samarbeide med andre fagpersoner i kommunen hvor mottaket ligger. Det gjelder spesielt den delen av kurset som handler om helseopplysning til barn og unge. Jo eldre barna blir, desto større del av ansvaret for egen helse må de ta på egenhånd. Det gjelder både sunne livsvaner og kunnskap om hvor de kan få helsehjelp når de trenger det. Fortsatt er det selvsagt slik at det er dere foreldre som spiller den viktigste rollen i barnas liv.

Det er svært viktig for oss å få dere foreldre med på laget i gjennomføringen av dette viktige kurset. Mottaket vil derfor invitere dere til et eget møte for å informere om innholdet i informasjonsprogrammet. Vi ønsker også å diskutere hvordan dere kan bidra til at barna deres skal få et best mulig utbytte av opplegget. Hensikten med kurset er først og fremst at barna og de unge skal få en lettere inngang i det norske samfunnet og større

framgang i det nye landet de skal bli en del av. Vi har også lagt det opp slik at opplæringen kan være nyttig for de unge selv om familien må returnere til hjemlandet på grunn av avslag på oppholdstillatelse.

Innholdet i kurset er delt opp i ti moduler. Disse er velkomstinformasjon, asylprosessen, hjemlandsfokus, retur, ungdomstid og familie, seksualitet og kropp, helse, samfunnsforhold, konfliktforebygging og håndtering og barnekonvensjonen.

Velkommen til informasjonsmøte!

Vennlig hilsen
Utlendingsdirektoratet (UDI)

VELKOMMEN TIL INFORMASJONSPROGRAMMET *UNG I NORGE*

Over hele Norge arrangeres det kurs hver dag hele tiden, sommer som vinter. Mange går til og med på kurs i ferien. Noen går på kurs fordi de må, andre går på kurs fordi de vil det selv. Noen betaler mange penger for å komme på kurs, og noen kommer ikke med fordi det er så mange som har meldt seg på kurset før dem. Norge er et kursland. Og nå er det din tur. Dette informasjonsprogrammet er lagt opp som et kurs for deg mellom 12 og 18 år som er i mottak fordi du har kommet til Norge for å søke om beskyttelse hos oss, alene eller sammen med familien.

Selv om det er mange kurs for barn og unge også, er det mer vanlig at de går på skole, og det de gjør etter skolen kaller vi gjerne fritidstilbud. Det kan være musikkorps, fotballag, annen idrett, spilletimer for fiolin og piano, kurs i hundedressur og mange andre tilbud.

Det er to gode grunner til at vi har invitert deg på kurset. Den første og viktigste er at vi vil at du skal forstå mest mulig av det som skjer med deg og din familie i tiden i mottak. Vi vil gjerne at du skal føle deg velkommen hit, og at du skal få en god start på ditt opphold i Norge. Den andre gode grunnen er at vi i Norge har lover som sier at vi skal informere barn og unge om ting som angår dem. Selv om vi har plikt til å holde kurs for deg, gleder vi oss til å gjøre det. Det er fordi vi vet det er viktig. Det gjelder både dersom du får bli i Norge, eller dersom du må reise tilbake til ditt hjemland.

Norge er et fritt land og folk får lov til å si akkurat det de mener. Det er fritt fram for å kritisere regjeringens flyktning- og asylpolitikk. Og det er det mange som gjør. Noen roper høyt og sier at vi er altfor strenge, og at vi sender ut av landet barn og familier som er i stor nød. Andre skriver og roper ut at vi er alt for snille, at vi tar i mot for mange som egentlig ikke trenger beskyttelse (asyl,) og at vi klarer ikke å lage et godt liv for så mange som vi har gitt beskyttelse (asyl) til. Midt oppe i denne debatten har du kommet til Norge.

Enten du får en varig framtid med resten av din barndom, ungdomstid og senere ditt voksne liv i Norge, eller du må reise hjem eller videre til et annet land, er det vårt ønske at du skal få med deg så mye som mulig av kunnskap i den tiden du er hos oss. Det er målet med kurset vårt, og du er hjertelig velkommen som en viktig deltager. Uansett hvor i verden du kommer til å leve ditt liv, så er det du som er framtiden.

Innholdet i kurset er delt opp i ti deler. Disse er velkomstinformasjon, asylprosessen, hjemlandsfokus, retur, ungdomstid og familie, seksualitet og kropp, helse, samfunnsforhold, konfliktforebygging og håndtering og barnekonvensjonen.

Velkommen til kurs.

Vennlig hilsen
Utlendingsdirektoratet (UDI)

Velkommen til tolketjeneste

Vi ønsker deg velkommen som tolk til informasjonsprogrammet som vi har kalt UNG I NORGE. Undervisningsopplegget består av til sammen 10 moduler, og alle barn mellom 12 – 18 år som bor på asylmottak skal delta på kurset.

Formålet med UNG I NORGE er først og fremst at den unge som har kommet til oss skal lykkes best mulig som medlem av det norske fellesskapet.

Kurset skal også gi de unge en forståelse og realistisk fremstilling av prosessen fram mot opphold eller avslag. Informasjon om muligheter og rettigheter skal gi den unge håp og motivasjon for å skape en god framtid for seg selv gjennom utdanning og yrkesopplæring, venner og kameratskap, med best mulig støtte fra kontakt med egen familie og eget nettverk i Norge, enten de skal bli i landet eller ikke.

Vi ønsker å gi den unge noen knagger for bedre å forstå den norske ungdomskulturen, ikke minst for å være beredt til å møte den i en dialog med utgangspunkt i egne verdier og holdninger. Fremfor alt ønsker vi å gi dem kunnskap som kan verne dem mot å havne i miljøer med vold, rus og stoff.

De erfaringene de unge asylsøkerne gjør seg, og den opplæringen de får, skal komme dem til nytte uansett om de blir boende i Norge eller må flytte tilbake til sitt hjemland

Rammen rundt kurset er de løfter og rettigheter som er gitt den unge i Barnekonvensjon som er innlemmet i norsk lovgivning.

Kurset er delt inn i 10 ulike moduler:

- Modul 1 Velkomstfasen
- Modul 2 Ungdomsliv og Familie
- Modul 3 Asylprosessen
- Modul 4 Samfunnsforhold
- Modul 5 Hjemlandsfokus
- Modul 6 Retur
- Modul 7 Helse
- Modul 8 Seksualitet og kropp
- Modul 9 Konfliktforebygging og håndtering
- Modul 10 Barnekonvensjonen

Når det kommer til selve tolkningen på kursdagene er det viktig at du er bevisst din rolle som tolk. Tolken skal kun tolke det som blir sagt av kursholderen og av kursdeltakerne. Tolken skal ikke komme med egne meninger eller være deltaker i diskusjonene.

Dersom kursholderne sier noe som er uklart, eller som du ikke forstår, er det viktig at du ber om at det gjentas eller omformuleres. Det som misforstås kan ha stor betydning for deltakernes forståelse av kursholderens budskap. Det er viktig å finne riktige oversettelser for ord som *homofili*, og temaer som er lite snakket om på det språket du skal tolke. Hvis språket du tolker til mangler noen ord, kan man forklare hva det er og så si ordet på norsk og engelsk.

Ungdommene vil sitte inndelt etter språkgrupper. Dersom det er mer enn en språkgruppe, er det viktig at du tolker spørsmål og kommentarer som kommer fra den andre gruppen til din språkgruppe, slik at alle kan være delaktige i diskusjonen.

Vennlig hilsen
Utlendingsdirektoratet (UDI)

Til samarbeidspartnerne våre

Vi skriver til dere for å informere om at vi på mottaket nå gjennomfører et informasjonsprogram for barn og unge. Programmet er lagt opp som et kurs som vi har kalt "Ung i Norge". Det består av til sammen 10 moduler, og alle barn og unge mellom 12 – 18 år i asylmottak skal gjennomføre dette kurset.

Formålet med UNG I NORGE er først og fremst at den unge som har kommet til oss skal lykkes best mulig som medlem av det norske fellesskapet.

Kurset skal også gi de unge en forståelse og realistisk fremstilling av prosessen fram mot opphold eller avslag på søkanden om beskyttelse. Informasjon om muligheter og rettigheter skal gi den unge håp og motivasjon for å skape en god framtid for seg selv gjennom utdanning og yrkesopplæring, venner og kameratskap, med best mulig støtte fra kontakten med egen familie og eget nettverk i Norge, enten de skal bli i Norge eller ikke.

Vi ønsker å gi den unge noen knagger for bedre å forstå den norske ungdomskulturen, ikke minst for å være beredt til å møte den i en dialog med utgangspunkt i egne verdier og holdninger. Vi ønsker også å gi dem kunnskap som kan verne dem mot å havne i miljøer med vold, rus og stoff.

De erfaringene de unge asylsøkerne gjør seg, og den opplæringen de får, skal komme dem til nytte uansett om de blir boende i Norge eller må flytte tilbake til sitt hjemland

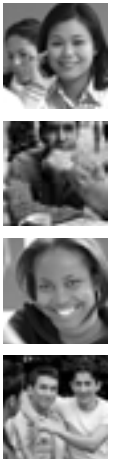
Rammen rundt kurset er de løfter og rettigheter som er gitt den unge i Barnekonvensjon som er innlemmet i norsk lovgivning som et styrende dokument.

Informasjonsprogrammet er delt opp i ti deler. Disse er velkomstinformasjon, asylprosessen, hjemlandsfokus, retur, ungdomstid og familie, seksualitet og kropp, helse, samfunnsforhold, konfliktforebygging og -håndtering og barnekonvensjonen. Til kursholder: Teksten nedenfor tilpasses hendelsens formål.

Vennlig hilsen
Utlendingsdirektoratet (UDI)

KURSBEVIS

For deltakelse på "Ung i Norge"

Det bekreftes herved at

.....

har deltatt på alle 10 moduler til kurset "Ung i Norge".

1. **Velkomstmodul**
2. **Asylprosessen**
3. **Hjemlandsfokus**
4. **Retur**
5. **Ungdomstid og familie**
6. **Seksualitet og kropp**
7. **Helse**
8. **Samfunnsforhold – normer og verdier**
9. **Konflikt forebygging og håndtering**
10. **Barnekonvensjonen**

Sted og dato:

.....
Mottaksleder

.....
Informasjonsansvarlig

Barnekonvensjonen FNs konvensjon om barnets rettigheter

- forkortet utgave

1. **ALDER 18 ÅR** Alle under 18 år er barn, dersom ikke en tidligere alder er lovfestet av staten.
2. **INGEN DISKRIMINERING** Konvensjonens rettigheter gjelder for alle barn uten forskjellsbehandling og uten hensyn til barnet og dets foreldres rase, farge, kjønn, språk, religion, opprinnelse, eiendom, funksjonshemming eller oppfatninger. Staten skal sørge for at ingen diskrimineres.
3. **TIL BARNETS BESTE** Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.
4. **STATENS ANSVAR** Det er statens ansvar å sette barnerettighetene ut i livet.
5. **FORELDREANSVARET** Staten skal respektere de rettigheter og plikter foreldrene og andre foresatte har for å gi barnet veiledning og støtte slik at barnet skal kunne hevde konvensjonens rettigheter.
6. **RETT TIL LIV** Staten plikter så langt som mulig å sørge for at barn overlever og får utvikle seg.
7. **NAVN OG STATSBOGERSKAP** Barnet har, umiddelbart etter fødselen, rett til navn og nasjonalitet, og så langt det er mulig, å kjenne til sine foreldre og få omsorg av dem.
8. **IDENTITET** Staten skal respektere barnets rett til å bevare sin identitet, herunder nasjonalitet, navn og familieforhold. Dersom et barn ulovlig blir fratatt slik identitet skal staten hurtig bistå med gjenopprettelse.
9. **HOLDE FAMILIEN SAMMEN** Barnet skal ikke adskilles fra sine foreldre mot sin vilje, unntatt når dette er nødvendig av hensyn til barnets beste.
10. **GJENFORENE FAMILIEN** Søknader om familiegjennforening over landegrensener skal behandles på en positiv, human og rask måte. Barnet har rett til regelmessig kontakt med begge foreldre.
11. **ULOVLIG BORTFØRING OG TILBAKEHOLD** Staten skal bekjempe at barn blir tatt ulovlig ut av et land eller hindret fra å vende tilbake, og skal inngå avtaler med andre land for å få til dette.
12. **Å SI SIN MENING OG BLI HØRT** Barnet har rett til å si sin mening i alt som vedrører det og barnets meninger skal tillegges vekt.

13. **FÅ OG GI INFORMASJON** Barnet har rett til ytringsfrihet, til å søke, motta og spre informasjon og ideer av alle slag og på alle måter.
14. **TANKE-, SAMVITTIGHETS- OG RELIGIONSFRIHET** Barnet har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Staten skal respektere foreldrenes retter og plikter til å opplyse barnet om sine rettigheter i slike spørsmål.
15. **ORGANISASJONSFRIHET** Barnet har rett til organisasjons- og forsamlingsfrihet.
16. **RETT TIL PRIVATLIV** Barnet skal ikke utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, i familien, i hjemmet eller i korrespondansen sin. Det skal beskyttes mot ulovlig angrep mot ære og omdømme.
17. **MASSEMEDIA** Staten skal sikre barn tilgang til informasjon fra et mangfold av nasjonale og internasjonale kilder. Staten skal oppmuntre massemedia og forleggere til å spre informasjon som skaper forståelse, kunnskap sosiale ferdigheter og velvære, til å lage eget barnestoff, også for minoritetsbarn. Staten skal beskytte barna mot skadelig informasjon.
18. **FORELDREANSVARET** Begge foreldrene har et hovedansvar for barnets omsorg og utvikling etter hva som er best for barnet. Staten skal gi støtte og sikre utvikling av institusjoner, tjenester og tiltak for omsorg for barn, herunder også tatt hensyn til utearbeidende foreldre.
19. **BESKYTTELSE MOT MISBRUK** Staten skal beskytte barnet mot fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse eller utnyttelse fra foreldre og andre omsorgspersoner.
20. **BARN UTEN OMSORG FRA FAMILIEN** Barn som er uten familiemiljø, har særlig rett på beskyttelse og omsorg, for eksempel ved plassering i fosterhjem, eller om nødvendig, ved egnet institusjon eller ved adopsjon.
21. **ADOPSJON** Nasjonal og internasjonal adopsjon skal bare finne sted i samsvar med loven, og skal være autorisert av myndighetene. Adopsjon utenlands skal ikke resultere i urettmessig økonomisk fortjeneste, og bør betraktes som et alternativ til omsorgstiltak i barnets opprinnelsesland.
22. **FLYKTNINGEBARN** Barn som søker flyktningsstatus eller som anses som flyktninger, skal få nødvendig vern og humanitær hjelp. Staten skal i samarbeid med internasjonale organer hjelpe et barn som er alene til å bli gjenforent med sine foreldre.
23. **FUNKSJONSHEMMEDE BARN** Psykisk og fysisk funksjonshemmede barn har rett til å leve et fullverdig og anstendig liv under forhold som sikrer dets verdighet, fremmer selvtillit, og letter barnets aktive deltakelse i samfunnet. Et funksjonshemmet barn har rett til særskilt omsorg. Barnet skal få undervisning, opplæring, helsetjenester, rehabiliteringstjenester, forberedelse til arbeidslivet og rekreasjonsmuligheter for å oppnå best mulig integrering og individuell utvikling. Staten skal samarbeide med andre land om dette, og ta spesielt hensyn til utviklingslandenes behov.
24. **HELSE** Barnet har rett til å få den best mulige medisinske behandling og hjelp til å

komme seg etter sykdom. Staten skal arbeide for å redusere spedbarns- og barnedødelighet, sikre at alle barn får nødvendig legehjelp, gi god helsemessig omsorg til mødre etter fødselen, bekjempe sykdom og gi orientering og utdanning om helse og riktig ernæring. Staten skal også avskaffe helsefarlige tradisjoner, samarbeide med andre land og særlig ta hensyn til utviklingslandenes behov.

25. **BARN UNDER OFFENTLIG OMSORG** Barn plassert i omsorgstiltak utenfor familiemiljøet har krav på regelmessig vurdering av behandlingen og oppholdet der.
26. **SOSIALTJENESTER** Staten skal sikre at barnet får den sosiale hjelpen og den økonomiske støtten det har krav på etter landets lover.
27. **LEVESTANDARD** Barnet har rett til en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder. Foreldrene, eller andre som har ansvar for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre de livsvilkårene som er nødvendig for barnets utvikling. Staten har plikt til å støtte de foresatte.
28. **UTDANNING** Barnet har rett til utdanning. Staten skal gjøre grunnskoleutdanningen gratis og obligatorisk og gjøre ulike former for videregående utdanning tilgjengelig for alle barn, og sette i verk tiltak for å redusere tallet på de som ikke fullfører skolegangen. Disiplin i skolen skal utøves på en måte som er forenlig med barnets menneskeverd. Staten skal også fremme internasjonalt samarbeid om utdanning, og særlig ta hensyn til utviklingslandenes behov.
29. **MÅLET MED UTDANNING** Utdanningen skal fremme utvikling av barnets personlighet, og teoretiske og praktiske ferdigheter. Den skal skape respekt for menneskerettighetene og fremme holdninger om fred, toleranse, og vennskap mellom folk. Utdanningen skal skape respekt for naturen, og for barnets egen og andres kultur.
30. **MINORITETER OG URBEBOLKNING** Barn som tilhører en minoritet eller urbefolkningen, har rett til sammen med andre i sin gruppe, å nyte godt av sin kultur, religion og eget språk.
31. **LEK OG FRITID** Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.
32. **BARNEARBEID** Barnet har rett til å bli beskyttet mot økonomisk utnyttning i arbeid, og mot å utføre arbeid som kan svekke utdannings- eller utviklingsmulighetene.
33. **NARKOTIKA** Barnet har rett til å bli beskyttet mot ulovlig bruk, omsetting og produksjon av narkotiske stoffer.
34. **SEKSUELL UTNYTTING** Barnet har rett til beskyttelse mot alle former for seksuell utnyttelse og misbruk. For å verne barn mot slik utnyttning skal staten sette i verk alle nødvendige tiltak, nasjonalt og internasjonalt.
35. **BORTFØRING, PROSTITUSJON OG SALG** Staten har plikt til å gjennomføre nasjonale og internasjonale tiltak for å hindre kidnapping, bortføring eller salg av barn til ethvert formål og i enhver form.
36. **ANNEN UTNYTTING** Staten har plikt til å beskytte barnet mot alle former for utnyttelse som er skadelig for barnets velferd.

37. **FENGSEL, DØDSSTRAFF OG TORTUR** Barn skal ikke utsettes for tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Dødsstraff eller fengsel på livstid uten mulighet for løslatelse er ikke tillatt hvis forbrytelsen ble utført før fylte 18 år. Barn som er i fengsel, skal holdes atskilt fra voksne, om ikke det motsatte anses å være best for barnet. Fengsling skal bare benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Pågrepelse og fengsling skal skje på lovlig måte, og barnet har rett til juridisk og annen aktuell hjelp og til å få en rask og uavhengig overprøving av sin sak.
38. **BARN I KRIG** Staten skal sette i verk tiltak for å hindre at barn som ikke er fylt 15 år, tar direkte del i krigføring.
39. **REHABILITERING OG REINTEGRERING** Staten er forpliktet til å iverksette alle hensiktsmessige tiltak for å sikre rehabilitering og samfunnsmessig tilbakeføring av barn som er offer for misbruk, utnyttelse, forsømmelse, tortur, væpnede konflikter eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.
40. **BEHANDLING I SAKER OM STRAFF** Barn som er anklaget eller dømt for straffbare handlinger har rett til en behandling som sikrer verdighet og fremmer dets respekt for menneskerettighetene. Målet er at barnet finner en konstruktiv plass i samfunnet. Staten skal fastsette en kriminell lavalder. Det skal være mulighet til å få overprøvet en straffedom av en høyere myndighet eller domstol. Barnet skal få gratis bistand av tolk hvis barnet ikke snakker det språket som blir brukt.
41. **NÅR ANDRE LOVER ER BEDRE** Hvis andre nasjonale eller internasjonale lover som staten har vedtatt, sikrer barnet bedre enn med denne konvensjonen, gjelder disse lovene, og ikke konvensjonen.
42. **KJENNSKAP TIL KONVENSJONEN SKAL SPRES** Staten er forpliktet til å gjøre konvensjonens innhold kjent for barn og voksne.

En plakat med kortversjon av FNs konvensjon om barnets rettigheter er utgitt av Barne- og familiedepartementet på norsk, engelsk, spansk, arabisk, serbokroatisk, urdu og vietnamesisk

Veiledningshefte i bruk av drama som metode

Landslaget Drama i Skolen (LDS) er en interesseorganisasjon som arbeider for å fremme drama som fag og metode i hele utdanningsløpet. Vi er glade for å ha blitt forespurt om å skrive om bruk av drama i asylmottak. I denne delen av heftet vil du finne en kort innføring i hva drama er og hvorfor drama egner seg som arbeidsform i denne sammenheng. I tillegg vil du få en beskrivelse av noen dramaøvelser som setter fokus på skapende læring og som gjør deltakerne aktive i selve læreprosessen. Det blir også presentert øvelser som kan egne seg både som oppvarmingsøvelser og bli-kjent-øvelser. Disse kan brukes både i tilknytning til selve kurset, men også som øvelser i arbeid med barna og de unge gjennom resten av året. Lykke til med å ta i bruk drama som metode i arbeid med asylsøkere!

Skribentene for LDS i dette dokumentet har vært:

Mette Bøe Lyngstad, høgskolelektor i drama, Høgskolen i Bergen

Berit Berge, lektor i drama, Fyllingsdalen videregående skole

HVA ER DRAMA OG HVORFOR BRUKE DRAMA!

I drama arbeider vi med spill og eller forberedelse av spillsituasjoner. Vi trer inn i en fiktiv verden for å utforske et tema fra flere sider. En fiktiv verden er en “late som om- verden” der vi forholder oss til fiksjonen på ulike måter; vi kan late som om vi er noen andre enn vi er, vi kan late som om vi er på et annet sted enn vi er og/eller vi kan late som om vi er i en annen tid enn vi er.

I drama er kroppen og stemmen våre viktigste instrument. Vi arbeider mye fysisk der alle deltakerne er aktive på gulvet samtidig, noe som metodene under vil beskrive. Det fysiske arbeidet uten ord står gjerne like sterkt som det verbale. I arbeid med internasjonale grupper kan deltakerne til tider arbeide på sitt eget morsmål. Utover det kan de gjerne utfordres til å

skape et fiktivt språk, også kalt *gibrish* eller *volapyk* (et tullespråk). I møte med asylsøkere fra ulike kulturer vil drama kunne tilføre ulike øvelser og metoder hvor gruppen kan frigjøre seg fra språklige barrierer.

Gjennom drama kan deltakerne få utforske ulike roller, i dette tilfellet for eksempel både det å være ung innvandrer i Norge og det å være norsk ungdom som skal møte asylsøkere.

Når en legger til rette for situasjoner som skal spilles ut, legger en vekt på at det er fiktive hendelser, og deltakerne får på den måten en beskyttelse ved at det ikke er de selv som deltar, men en fiktiv karakter eller rollefigur. På den måten oppleves situasjonene gjennom en ”stedfortreder” som kan ha en helt annen historie og erfaringsbakgrunn enn det en selv har. Da kan en hindre en for nær og privat tilnærming til tematikk som i utgangspunktet kanskje kan virke truende på personer som kan ha opplevd traumatiske og vanskelige forhold. Ved å gjemme seg bak en rolle, setter deltakerne selv grenser for egen involvering.

Når de involverte i dramaaktivitetene spiller et rollespill eller dramatiserer ulike situasjoner, er det klart at dette er en oppdiktet situasjon, der en har skapt en ramme for historien (fabel), og der personene (figurene) som deltar, er fiktive personer. Likevel vil deltakerne bruke sin egen erfaringsbakgrunn som bakteppe når situasjonene spilles ut.

Ved å legge historiene til en annen tid og et annet sted, altså distansere dem fra dagen i dag, gir en rom for fantasien, og det blir mulig å gi estetisk form til historier som er med på å skape felles opplevelser for de som deltar. Uavhengig av kulturell ballast kan fortellinger skapes der og da, alle kan være delaktige og kreative i denne prosessen. Ingenting er rett eller galt, det er gleden ved å skape som settes i fokus.

Når deltakerne prøver ut forskjellige roller får deltakerne større erfaringsgrunnlag og mulighet til å sette seg inn i andre menneskers tenkemåter og handlingsmønstre. På den måten kan også deltakerne gjennom drama få nye synspunkt på ulike tema og oppnå ny erkjennelse. Gjennom

det vi kaller dramaforløp¹, der hensikten er å utforske et tema fra ulike synsvinkler, er prosessen slik at en stanser opp underveis for å samtale både om det som har skjedd og om refleksjoner deltakerne har gjort seg. Dette skjer ute av rolle. Det kreves gjerne en erfaren dramapedagog for å kunne lede arbeidet på en god måte. Det vil likevel være en god hjelp for andre å orientere seg i all den litteratur som er skrevet om drama. (Se liste over anbefalt litteratur).

Virkemidler som kan brukes for å iscenesette og gi form til uttrykk er lyd, musikk, rytme og sang. I all drama er det viktig å skape en trygg atmosfære der alle deltakerne føler seg komfortable og kan "slippe seg selv". I leken er det lettere å flytte fokuset fra egoet til selve opplevelsen. Ulike leker egner seg for å skape latter, glede og fellesskap som er gode innfallsvinkler til læring.

DRAMAØVELSER

Oppvarmingsøvelser er viktig for å myke opp og varme opp deltakerne og deres instrument (kropp og stemme), for å samkjøre gruppen og for å skape engasjement. Under finner du noen enkle øvelser. Flere øvelser kan hentes fra litteraturen.

Oppvarmingsøvelser:

- **Fyll tomrommene:** Hele gruppen beveger seg samtidig rundt i rommet og skal sørge for at det ikke er noen tomme områder. Varier retning, tempo, gangelag, energi. Gi deltakerne gjerne et fiktivt rom for eksempel en flyplass, en handlegate i eget hjemland, en handlegate i Norge m.m. La deltakerne komme med egne ideer.
- **Bevegelse til musikk:** Deltakerne kan få tilnærme seg den norske kulturen ved å bevege seg og/eller danse til ulike norske musikkjangre. Deltakerne kan gjerne bevege seg i dunkel belysning til å begynne med, dersom en opplever at deltakerne er sjenerte. Gi deltakerne gjerne en fiktiv rolle og setting: Poltikere på ball på slottet, siste

¹ Dramaforløp eller prosessdrama er dramaarbeid rundt et gitt materiale eller tema.

klassefest på studiet, norsk bryllup. Her vil deltakerne få forestille seg norske tradisjoner

- **JA-leken:** I denne øvelsen skal deltakerne være aktive på gulvet på ulike måter. Lederen stiller først spørsmål som for eksempel ”Skal vi sykle?”, så svarer deltakerne unisont og høyt: ”Ja”, og så begynner de å late som om de sykler. Dette gjør de helt frem til en av deltakerne kommer med nytt forslag. Læreren utfordrer gruppen til å komme med ulike ideer enten fra sitt eget hjemland og/eller ideer de har om nordmenns aktiviteter.
- **Pingvinen og pelikanen:** Alle er pingviner utenom en som er pelikan. Pelikanen skal fange alle pingvinene ved å pikke dem på ryggen. Pingvinen blir da straks tryllet om til en pelikan. Når alle er blitt pelikaner er leken slutt. Du kan også her snu på forholdet, alle er pelikaner utenom en som er pingvin.

Improvisasjonsøvelser:

Øvelsene som Keith Johnstone presenterer i sine bøker (se liste over anbefalt litteratur), er knyttet til drama og teater med den hensikt å trene aktører i å være spontane og lyttende. Gjennom å improvisere får en trening i å ta ting på sparket. I forkant av improvisasjonen kan deltakerne ta utgangspunkt i noen av grunnelementene i drama (figur, fabel, tid eller rom), som for eksempel *hvem* deltakerne er (figurer) og *hvor* de er (rom).

I denne kurs-sammenhengen kan en rekke av Johnstones øvelser benyttes både som oppvarming av deltakerne og som språktrening. Organiseringen av øvelsene kan gjøres slik at en først arbeider i par, deretter i større grupper. I starten av arbeidet kan det være lettere å bare forholde seg til ett menneske. Det oppleves ikke så truende som når en hel gruppe skal lytte til deg og iaktta deg.

Statusarbeid

I all form for drama og improvisasjonsarbeid står status sentralt. I teatral sammenheng handler status om noe annet enn den sosiale statusen i samfunnet som ofte knyttes opp mot hvem du er og hva du jobber med, eier eller har. Kort fortalt handler den teatrale status om hvordan du bruker kropp og stemme i rommet, spesielt i møte med andre figurer i spillsituasjoner. Enhver fiktiv figur har en grunnstatus når vedkommende står alene på scenen, og den kan være alt fra lavstatus (tar lite plass i rommet, lavmælt, små forsiktige bevegelser og unnvikende blikk eller blikk rettet mot bakken) til høystatus (tar stor plass i rommet, høymælt, store og bestemte bevegelser, direkte blikk). Det er likevel først i møte med en annen rollefigur en ser hvor høy eller lav status de ulike figurene har. En kan bevege seg opp og ned i status, nærmest som på en stige. Gjennom små status-spill kan en gjerne improvisere frem situasjoner hvor statusen til figurene endres. Prøv ut hva som skjer i en spillsituasjon hvis begge er lavstatus eller begge er høystatus. La figurene i en spillsituasjon veksle på å være lavstatus/høystatus og få prøve underveis at de bytter status. Se eksemplene under som en inspirasjon for å prøve ut og/eller lage nye spill som passer med asylsøkernes situasjon.

I klasserommet:

- Møte mellom ungdom og lærer. Læreren har høystatus og prøver å sette på plass den kjepphøye eleven, men idet han sier han blir utestengt fra skolen, snur situasjonen.
- I en lærer/elevsamtale mener både lærer og elev at de selv har rett i en konfliktsituasjon. Ingen vil gi seg.

I friminuttet:

- Den tøffeste gutten på skolen prøver å tøffe seg mot skolens nerd. Tøffingen har høystatus og rakker ned på den andre, men etterhvert klarer nerden å sette på plass tøffingen ved å iredette tøffingen på tema han røper han ikke kan, men som alle andre kan.

Vedlegg 9

- To beskjedne elever prøver å snakke sammen
- En ny elev tar kontakt med den stilleste gutten i skolegården for å be om hjelp. Begge vokser på dette møtet!
- Skolens kjekkas prøver å sjekke opp den tøffeste jenta, lykkes han?

Hos tannlegen:

- En klient som er livredd for å gå til tannlegen møter opp hos en tannlege som irriterer seg over redde klienter. Spill situasjonen, men si på forhånd at etter en stund vil du gi et tegn og da må noe skje som endrer deres status.
- En klient som elsker å gå til tannlegen går til en helt fersk og utrygg tannlege.
- En redd klient møter en nervøs tannlege som er redd for å miste autorisasjonen.

Improvisasjon med ord:

La deltakerne kommunisere på gibrish. De må prøve å gjøre seg forstått ved hjelp av kroppsspråk og mimikk. Hvis det er vanskelig for deltakerne å finne på et tulespråk, kan lederne skrive ulike setninger på kort. Lederen eller deltakerne foreslår et sted deltakerne møtes. Den ene er på stedet og den andre kommer til. Den som tar i mot leser opp fra kortet: prebel ert oto ti og den andre må svare med teksten fra sitt kort: noka loto il. Den første leser opp fra et nytt kort: pasoto lan kisto, osv. Historien (fabelen) utvikler seg til tross for at deltakerne ikke forstår språket.

- Sitt sammen i par og improviser frem en historie. En starter med å si ett ord, den andre fortsetter med et nytt ord, den første med enda ett osv. Slik utvikler historien seg. Det er meningen at det skal fortelles flytende uten å planlegge for mye i forkant. Situasjon: På disco: Det er høy musikk og lite høres, improviser frem et møte hvor deltakerne sier kun et ord hver om gangen. (Gjerne verb med en oppfordring om å gjøre tingene: Danse? Drikke?)

- Lage en samtale mellom to, der hver setning kun skal inneholde tre ord. Situasjon: På bussen: Første møte mellom en nordmann og en innvandrer. Improviser frem denne samtalen hvor hver setning kun skal ha tre ord.
- Fortelle en historie sammen der en bygger opp historien ved å fortelle en setning hver etter tur. Situasjon: Venninnetreffet: To venninner skal viderefortelle en opplevelse de hadde: De forteller en setning hver.

Etter hvert kan en inkludere hele gruppen i historiefortellingen. La deltakerne sitte i en sirkel, det er en fin måte å samle deltakerne på fordi det skaper et annet samhold enn om en sitter i klasseromsoppsett. Bygge opp på samme måte som når en arbeider parvis.

Vurderingsøvelser:

Hensikten med vurderingsøvelser er at deltakerne på en aktiv måte skal ta stilling til ulike tema og/eller påstander som kommer opp. I denne fasen er deltakerne vanligvis ikke i rolle. Katrin Byréus presenterer i sin bok ” Du har hovedrollen i ditt liv...” (Se anbefalt litteratur) flere ulike former for vurderingsøvelser. Vi har erfaring med flere av disse, og vil understreke at de ulike øvelsene kan supplere hverandre. Vurderingsøvelser kan gjerne brukes i innledningen til arbeid med et nytt tema.

- **Ringøvelser:** Gruppen sitter på stoler i en ring. Lederen presenterer øvelsen og sier at det nå vil komme ulike påstander de skal forholde seg til ved å gjøre ulike aktiviteter. Er de enige bytter de plass, er de uenige blir de sittende, og er de usikre reiser de seg opp og står ved stolen. Etterhvert kan deltakerne gjerne også komme med påstander som gruppen skal forholde seg til.

- **Rekkeøvelser:** Gruppen samles i den ene enden av rommet, og lederen presenterer den nye formen som måler som et barometer. Idet hun kommer med en påstand vil barometeret vise at i den ene enden er en helt enig, og i den motsatte enden er en helt uenig. Det er også mulig å legge ut 6 tall på dette barometeret og la deltakerne kunne stille seg opp ved det tallet de mener passer best. 6-tallet er for eksempel helt enig, mens 1-tallet er helt uenig. Deltakerne skal ikke snakke sammen før de plasserer seg, men de skal få snakke med dem ved siden av seg etterhvert om hvorfor de står akkurat der de står. Etter at de har gjort dette en kort stund presenterer de i plenum noen av tankene som de har diskutert. Så er det tid for at deltakerne kan få bytte plass dersom de andres påstander har overbevist dem om at de bør flytte seg opp eller ned på barometeret.

4-hjørner øvelser: Lederen kommer først med et spørsmål eller en påstand, for så å gi fire svaralternativ. Det vil si at tre av hjørnene har et klart svar, mens det fjerde hjørnet er et åpent hjørne. Her går de av deltakerne som har andre svar som de mener passer dem bedre enn de tre første hjørnene. Etter at deltakerne har plassert seg, diskuterer de sammen med de andre i sitt hjørne hvorfor de står der de står, for så etter en stund å presentere de påstandene de har i plenum, og igjen la deltakerne få mulighet til å bytte plass om det er ønskelig. Et eksempel på en hjørneøvelse kan være:

Påstand: *Den største utfordringen med å snakke med norske ungdommer er:*

1. *hjørne: Å starte en samtale*
2. *hjørne: Å opprettholde en samtale*
3. *hjørne: Å avslutte en samtale*
4. *hjørne: Åpent hjørne. Deltakerne kommer med egne forslag*

Dramametoder som kan fungere alene eller i et større dramaforløp

Kollektiv tegning: Læreren leder denne øvelsen hvor en på en tavle eller på et stort ark skal skape en tegning i fellesskap av f.eks et sted, en bygning, et landskap, et rom osv. Enten kan læreren tegne mens deltakerne kommer med forslag, eller så kan deltakerne utfordres til å tegne etter tur. Denne øvelsen fungerer fint som idestorm på et nytt tema.

Skrive i rolle: Deltakerne skal tilnærme seg et tema ved å skrive i rolle. De kan skrive for eksempel brev, dagbok, dikt eller novelle. Deltagerne kan gjerne deles i mindre grupper og få hvert sitt perspektiv, som for eksempel om en har laget en scene mellom en ungdom og en lærer, kan en del av gruppen skrive i rolle som læreren, og den andre delen av gruppen i rolle som eleven. Deltakerne kan gjerne lese opp sin fortelling i rolle. Det er også fint å gi rom til ettertanke etter hver opplesning, ved å spille noe instrumental musikk mellom opplesningene.

Rolle på vegg; I denne øvelsen plasseres en av deltakerne liggende på et stort stykke papir (gjerne fra en papirrull), mens en annen i gruppen skal tegne omrisset rundt vedkommende. Bildet som da fremstår er utgangspunktet for denne øvelsen, hvor en skal bli bedre kjent med en rollefigur eller en karakter: Det vi *vet* om vedkommende skriver vi inni figuren, det som vi er usikre på, men som vi antar, skriver vi utenfor. Gruppen får så videre i oppgave å finne ut mer om de setningene vi skrev utenfor figuren, og etter hvert som vi finner svar på dem, flytter vi setningene fra utsiden til innsiden av figuren.

Tankekorridor: Deltakerne står på to rekker mot hverandre, som veggene i en korridor. Rollefigurene en vil utforske tankene til går så sakte gjennom korridoren. Idet hun/han passerer den enkelte deltaker skal de som står som veggene si tanker de tror rollefiguren kan ha inni hodet sitt. Her er en ikke på jakt etter å finne noen sannheter, men derimot å åpne opp for ulike tanker og tolkninger. Rollefiguren som går gjennom korridoren skal ikke respondere på deltakernes innspill, men feste blikket i enden av korridoren mens han går gjennom den. Et eksempel denne øvelsen gjerne kan brukes til er: Før eller etter et møte mellom en norsk ungdom og en asylsøker: Hva tenkte hver av dem før eller etter dette møtet.

Bygge opp en rollefigur: En kan bygge opp en rollefigur av en norsk person ved å dikte opp noen fakta rundt vedkommende: Navn, yrke, sivil status, interesser, bosted osv. I par kan deltakerne så intervju hverandre. Den som blir intervjuet svarer i rolle. Den som intervjuer kan gjerne i etterkant presentere sitt intervjuobjekt i plenum. Etter at bakgrunnen til den

enkelte er bygget opp, kan en begynne med å utforske den enkeltes kroppsholdning, måter å gå på, stemme osv. Denne form for karakterbygging kan gjerne gjøres i plenum ledet av læreren. Det pleier å skape mye latter og glede. Utgangspunktet kan gjerne være noen fotografier, eller tekstutdrag som gir oss noen innspill til en karakter.

Tablå-arbeid: En kan lage stillbilde av en situasjon ved å fryse et øyeblikk eller en hendelse for å studere den nærmere. Når flere enn en person stiller seg i et slik stillbilde samtidig, kalles det et tablå. Det finnes utallige måter å gi liv til tablået på:

- *Tanketapping:* Idet deltakerne i et bilde får et klapp på skulderen skal det si sin rollefigurs tanke høyt.
- *Dublering:* Deltakerne i gruppen som studerer tablået skal nå få mulighet til å gå inn i bildet for å stille seg bak en av rollefigurene og si de tankene de tror rollefiguren kan ha i hodet sitt.
- *Si replikk:* Rollefigurene kan etter tur si sin rollefigurs replikk, gjerne også her på signal fra lederen ved at hun gir et klapp på skulderen til rollefiguren.
- *Intervjue rollefigurene:* En av figurene kan hentes ut av bildet og intervjues i plenum og/eller gruppen kan etter tur gå inn i tablået for å intervjue flere av dem samtidig.
- *Dynamisering:* Den enkelte rollefigur i bildet kan legge til en bevegelse eller en lyd som er med på å forsterke tablået.

Elementer av bildeteater

Den brasilianske teaterpedagogen Augusto Boal (1931- 2007) har skapt *De undertryktes*

teater, som består av ulike teaterformer en kan ta i bruk for å utforske konflikter og problem på det personlige, yrkesmessige eller samfunnsmessige plan. Arne Engelstads bok: *De undertryktes teater: Når tilskueren blir deltaker*, er en enkel og god innføringsbok i Augusto Boals metoder og praksis. Bildeteater er gjerne den enkleste av hans teaterformer. I bildeteater skal deltakerne i fellesskap komme frem til et tablå som viser en undertrykt situasjon. All forhandling foregår uten ord, gjennom at den enkelte trer frem og endrer på positurene i bildet. Når ingen endringer kommer opp lenger, kan en gjerne si at gruppen har funnet frem til sitt kollektive bilde. Dette bildet kan de forsterke ved å vise undertrykkelsen så tydelig og sterk som mulig. De kan gi liv til bildet på ulike måter for eksempel gjennom tanketapping, dublering, dynamisering og intervju av rollefigur. Etter at en har fått jobbet en stund med det kollektive undertrykte bildet, får en av deltakerne i oppdrag å lage et idealbilde. Ut fra dette forslaget arbeider hele gruppen i plenum med å forhandle seg frem til det endelige kollektive idealbildet. Så er det tid for å jobbe med endringsmulighetene fra det kollektive undertrykte bildet til det kollektive idealbildet. Læreren ber derfor de som står i tablået stille seg tilbake til det kollektive undertrykte bildet, og så skal deltakerne flytte dem steg for steg frem til det endelige kollektive idealbilde. I bildeteater jakes det på ingen måte etter ett rett svar. Det finnes ingen fasit, men det er om å gjøre å utforske ulike handlingsalternativ.

Lærer- i -rolle: Lederen kan gjerne gå inn i rolle i sitt drama-arbeid for å presentere et problem som deltakerne i spillet skal være med å løse. På denne måten kan læreren styre spillet i ulike retninger. Ett eksempel på en lærer-i-rolle-figur kan være at læreren opptrer som leder av et asylmottak. Han/hun presenterer en sak for sine kolleger. Denne saken rommer en konflikt. I dette eksempelet kan det være at det har oppstått en mobbesituasjon, mot en av de nye asylsøkerne. Hva skal de gjøre? Deltakerne i spillet kan gjerne tildeles ekspert-roller. I dette eksempelet som kolleger av lederen for mottaket.

Kilder og anbefalt litteratur:

Boal, Augusto: *SPIL! Øvelser og lege for skuespillere og medspillere*. Teaterforlaget DRAMA, Gråsten 1995.

Byréus, Katrin: *Du har huvudrollen i ditt liv: Om forumspel som pedagogisk metod för frigörelse och förändring*, 2. opplag. Liber, Stockholm 2003.

Eskildsen, Hilde og Benedicte Hambro. 2. utgave. Ganesa forlag, Tårnåsen 2005.

Engelstad, Arne: *De undertryktes teater. Augusto Boals metoder og praksis*. 2. utgave, Cappelen Akademiske forlag, Oslo 2001.

Heggstad, Kari: *7 veier til drama: grunnbok i dramapedagogikk for lærere i barnehage og småskole*. Fagbokforlaget, Bergen 2003.

Johnstone, Keith : *Improvisation og teater*. Hans Reitzels Forlag, København 1987.

Johnstone, Keith: *Improvisasjon og teatersport*. Teaterforlaget Drama, Gråsten 1997.

Sæbø, Aug Berggraf: *Drama- et kunstfag*. Tano - Aschehoug, Oslo 1998.

Nettsider:

www.dramaiskolen.no

www.dramanett.no

www.dramanetwork.eu

Rollespill som metode

Rollespill kan være en god metode å bruke når man skal øve seg på en sosial situasjon eller skal øve seg på å sette seg inn i en annen persons situasjon. Rollespill samler fokus, setter ofte i gang følelser hos deltakerne og gir alle i gruppen et felles utgangspunkt for samtale etterpå. Et rollespill er en situasjons – illustrasjon, som kan brukes som utgangspunkt for en diskusjon, eller man kan eksperimentere i spillet for å løse noen problematiske situasjoner. I spillet er man ikke opptatt av deltakernes ”skuespillerprestasjoner”, men av hvilke løsninger de velger.

Denne teknikken har faste rammer, og innebærer ikke noen form for visning. I rollespill fungerer det bra å bruke rollekort. Deltakerne i rollespillet får et rollekort med opplysninger om deres rolle, og de får vite hva slags situasjon de skal spille. Ut i fra dette improviserer deltakerne frem rollespillet. De er på den måten karakterer i fortellingen samtidig som de er med på å skape den. Det er ikke noe publikum som ser spillet utenfra. Alle er deltakere. Mens deltakerne kan på samme tid være tilskuere til medspillerne - såvel som til sitt eget spill. I tillegg kommer den fortellingen som skapes i hodet på den enkelte spiller. Alt spillet er altså ikke synlig.

I samtalen etterpå kan dette være noen aktuelle spørsmål å starte med: Hvordan ble din rolle oppfattet av resten av gruppen? Hvordan var det for deg å være den rollen, hva tenkte du underveis?

Rollespill om å få venner på ny skole

Informasjon til spilleleder/kursholder

Dette er et forslag til fremgangsmåte. Rollekortene og begynnelsen av rollespillet er eksempler du kan ta utgangspunkt i. Tilpass rollekortene ut fra deltakernes alder, antall deltakere og la den som spiller den nye eleven i klassen ha samme livssituasjon som deltakerne (asylmottak/ EMA-mottak). Rollekortene skrives ut på papir/kort. Dersom dere har med en tolk/er, avtaler dere på forhånd hvordan tolken/e best mulig kan tolke i rollespillet.

Fortell deltakerne at de skal spille et rollespill om en gutt som skal begynne på en ny skole. Hvordan kan han få venner i den nye klassen? En skal være den nye gutten i klassen, de andre skal være elever i klassen. Deltakerne skal få hvert sitt rollekort. På rollekortet står det litt om hvem de skal være i rollespillet, de skal selv finne på mer om personen og hva de skal si og gjøre når de spiller rollespillet. De skal ikke vise rollekortet sitt til de andre, det er ”hemmelig” hva som står på dem. Gi noen eksempler, f.eks: På et rollekort står det at en gutt snakker høyt og fort, da må den som spiller ham gjøre det i rollespillet. - På et rollekort står det at en gutt er forelsket i en jente, da må han tenke på hvordan vi kanskje kan se det i rollespillet..uten at han sier at han er det.

- Sammen med deltakerne gjør du om rommet til å ligne et klasserom.
- deltakerne setter seg på hver sin pult, og får utlevert hvert sitt rollekort og en klistrelapp med navnet til rollefiguren. Når du er sikker på at alle har forstått det som står på rollekortene, kan dere gå videre.
- Deltakerne fester navnelappene på seg selv, og så tar dere en kort presentasjonsrunde der de sier hvem de skal spille i rollespillet (kun navnet).
- Repeter gjerne forklaringen om at de selv skal finne på hva de skal si og gjøre når spillet går i gang. Forklar at du skal være læreren helt i begynnelsen av rollespillet, men at når de spiller at det er friminutt skal ikke læreren være der. Da skal du være deg selv igjen, og er i rommet for å observere. Fortell at Hakim er den nye gutten i klassen. Han som skal være Hakim skal nå stille seg utenfor "døren" til klasserommet, og komme inn når læreren (du) gir signal til ham. De som skal være elvene i klassen setter seg ved pultene. Forklar at dere skal begynne spillet når du klapper i hendene, og at de skal avslutte når du klapper i hendene og sier "stopp!"
- Du klapper i hendene og går i rolle som lærer. Forslag: Det er på slutten av en norsktime, snart storefri. Læreren forteller at de skal få en ny gutt i klassen i dag, han heter Hakim og kommer fra Afghanistan. Han kommer snart. Læreren går bort til Kristina og Elisabeth, og ber dem i all fortrolighet om å ta godt vare på den nye gutten som kommer til klassen. Han kommer fra Afghanistan og har ingen venner på skolen. Læreren går for å hente Hakim, presenterer ham for klassen, viser hvilken pult han kan sitte på, og sier at de snakkes etter friminuttet. Erklær at det er friminutt, og forlat klasserommet. Deltakerne spiller hva som skjer i friminuttet.
- Dersom rollespillet ikke skulle komme i gang, eller du vurderer at det er behov for det underveis, kan du lage et lite brudd i rollespillet med denne teknikken: Frys! Deltakerne stopper opp der de er i spillet. Forklar at de skal si høyt hva den de spiller tenker når de får et klapp på skulderen av deg. Etter bruddet setter du spillet i gang igjen.
- Etter rollespillet leder du en samtale om hva deltakerne opplevde i rollespillet, hvor dere reflekterer rundt det som skjedde.

Rollekort-eksempler Hakim

14 år. Ny gutt i klassen. Fra Afghanistan. Du kom som flyktning til Norge for ett år siden. Du bor på asylmottak sammen med mor, far og tre søstre. Du har gått 9 måneder i innføringsklasse. Du forstår ikke norsk så veldig godt, men later som du forstår for å være høflig.

eller Hakim

14 år. Ny gutt i klassen. Fra Afghanistan. Du kom som enslig flyktning til Norge for ett år siden. Du har en bror som flyktet til Italia. Du bor på Em- tiltak. Du har gått 9 måneder i innføringsklasse. Du forstår ikke norsk så veldig godt, men later som du forstår for å være høflig.

Kristina

14 år. Du vil gjerne bli kjent med de nye som begynner i klassen, og spør alltid om de vil bli med å finne på ting.

Elisabeth

14 år. Du har prøvd å bli venn med de nye på skolen som kommer fra andre land, men synes det er vanskelig. De snakker ofte mest med alle i klassen den første dagen, men etter tre dager vil de bare være sammen med folk fra andre land enn Norge. Da blir du lei deg. Du er forelsket i Ali, men vet ikke hvordan du skal bli bedre kjent med han.

Jill

14 år. Du har prøvd å bli venn med Nadja. Du føler deg litt ensom og synes Nadja er så pen og kul. Du prøver ofte å få kontakt med Nadja selv om det er vanskelig.

Nadja

14 år. Du er irakisk kurder. Du kom som enslig flyktning til Norge for snart to år siden. Du begynte i klassen for ett år siden. Du bor i EM- tiltak. Du synes det er litt flaut og vil ikke at folk skal bli med deg hjem. Du tenker mye på hjemlandet. Du vet at du kanskje får avslag på søknaden om opphold. Du tenker så mye på dette at du ikke alltid klarer å konsentrere deg om det som skjer.

Ali

14 år. Du har bodd i Norge hele livet. Foreldrene dine kom til Norge fra Pakistan for 25 år siden. Du er forelsket i Jill, men vet at familien din ikke vil like det hvis du blir kjæreste med henne.

Joakim

14 år. Flere elever i klassen din snakker ikke så bra norsk. Du blir flau når de ikke forstår hva du sier. Da snakker du ekstra høyt for at de skal forstå det. Du snakker alltid fort, du synes det er flaut å snakke sakte.

Rollespill om en klassefest

Informasjon til spilleleder/kursholder:

Dette er et forslag til fremgangsmåte. Rollekortene er eksempler du kan ta utgangspunkt i. Tilpass rollekortene ut fra deltakernes alder og antall deltakere. Rollekortene skrives ut på papir/kort. Dersom dere har med en tolk/er, avtaler dere på forhånd hvordan tolken/e best mulig kan tolke i rollespillet.

- Fortell deltakerne at de skal spille et rollespill om en klassefest. Festen er hjemme hos Sandra. Deltakerne skal få hvert sitt rollekort. På rollekortet står det litt om hvem de skal være i rollespillet, de skal selv finne på mer om personen og hva de skal gjøre når de spiller. De skal ikke vise rollekortet sitt til de andre, det er "hemmelig" hva som står på dem. Gi noen eksempler, f.eks: - På et rollekort står det at en jente liker å danse, da ser vi kanskje at hun danser i rollespillet. - På et rollekort står det at en gutt er forelsket i en jente, da må han tenke på hvordan vi kan se det i rollespillet. Snakker han med henne han er forelsket i?
- Sammen med deltakerne gjør du om rommet til å ligne stua i huset til Sandra.
- Deltakerne setter seg et sted i "stua til Sandra", og får utlevert hvert sitt rollekort og en klistrelapp med navnet til rollefiguren. Når du er sikker på at alle har forstått det som står på rollekortene, kan dere gå videre.
- Deltakerne fester navnelappene på seg selv, og så tar dere en kort presentasjonsrunde der de sier hvem de skal spille i rollespillet (kun navnet).
- Forklar at du ikke skal spille en rolle, men være i rommet for å observere. Repeter gjerne forklaringen om at de selv skal finne på hva de skal si og gjøre når rollespillet går i gang. Forklar at de skal begynne rollespillet når du klapper i hendene, og at de skal avslutte når du klapper i hendene og sier "stopp!"
- Dersom rollespillet ikke skulle komme i gang, eller du vurderer at det er behov for det underveis, kan du lage et lite brudd i rollespillet med denne teknikken: Frys! Deltakerne stopper opp der de er i spillet. Forklar at de skal si høyt hva den de spiller tenker når de får et klapp på skulderen av kursholder. Etter bruddet setter du spillet i gang igjen.
- Etter rollespillet leder du en samtale om hva deltakerne opplevde i rollespillet, hvor dere reflekterer rundt det som skjedde.

Rollekort-eksempler Amanda

17 år. Du er skikkelig gira på fest. Du har tenkt å drikke deg full for første gang. Du har fått en venn til å kjøpe en flaske Absolutt Sitron (Vodka) til deg. Du er glad i å danse! Du er forelsket i Abdullah. Du vil dele din vodka med alle!

Sandra

17 år. Du skal ha "hjemme- alene- fest" for første gang. Du er litt stressa. Du er redd for at noe kan bli ødelagt og at naboene skal klage på bråk. Du har kjøpt fire halvliterer med øl som du skal drikke på festen.

Jacob

17 år. Du har fått med deg en flaske vin fra foreldrene dine så du ikke skal drikke hjemmebrent. Du er skikkelig klar for en fest. Abdullah og du er gode venner.

Jeppe

17 år. Du gleder deg til fest, særlig fordi du er så sinnsykt forelsket i Sandra. Du har ikke tenkt å drikke, siden du blir kvalm av lukten av alkohol. Moren din er alkoholiker, så du har sett hvordan det kan gå.

Vegard

17 år. Du er veldig sjenert og forelsket i Sandra. Du har tatt med deg mange flasker øl. Du har tenkt å drikke deg til mot for å fortelle Sandra hva du føler. Du spør de andre på festen om de vil ha øl.

Yasmin

17 år. Du gleder deg til fest. Du gleder deg til å danse! Du føler deg både norsk og pakistansk. Foreldrene dine kom til Norge for 24 år siden. I familien din er det ingen som drikker alkohol.

Abdullah

17 år. Du er hemmelig forelsket i Amanda. Du kom som flyktning til Norge for to år siden. Du bor på asylmottak sammen med mor og en yngre bror. Du liker deg veldig godt i klassen din. Jacob og du er gode venner. Du er troende muslim.

Rollespillene er laget av dramapedagogene Kari Strand og Siv Mælen Strømmen.

Presentasjon av dilemma til hver modul i programmet

Modul 1

VELKOMSTMODUL

To gutter på 15 og 16 år har fått god kontakt fordi foreldrene har flyktet fra samme land. Den ene heter Asif og den andre heter Akmed. Asif har vært her lenge, og de har fått mange avslag og venter på svaret på siste søknad til Utlendingsnemnda. Asif er fortvilet og betror seg til Akmed at han har hatt selvmordstanker dersom de får det siste avslaget. Asif har ikke sagt til Akmed at han ikke må si det til noen, han har bare sagt at dette sier jeg bare til deg. Den natten får ikke Akmed sove fordi han bare tenker på at han må si det til de voksne. Samtidig tenker han at Asif kan bli enda tristere, og da kan det i alle fall hende.

Hvilke råd ville du gitt til Akmed?

Modul 2

ASYLPROSESSEN

To gutter på 14 år fra samme land som kom samtidig til Norge snakker sammen om at foreldrene har sagt at de måtte flykte uten pass og andre dokumenter. Begge vet at de har ødelagt og kastet dem. De har aldri sagt til foreldrene at de vet dette, men begge vil gjerne ha en forklaring. Den ene tror det går an å snakke med foreldrene om dette, den andre sier at det er best å la det være.

Hva ville du gjort i denne situasjonen?

Modul 3

HJEMLANDSFOKUS

To søsken på 13 og 15 år, en gutt og en jente, lengter veldig ofte til hjemlandet, til venner, besteforeldre og andre slektninger, til skolen og til det å bo på gård med dyr. Nå synes de alt er trist på mottaket. De synes det er trist at de ikke kan snakke om at de lengter tilbake og om de gode minnene de har fordi mamma og pappa bare snakker til alle om det forferdelig og farlige ved å bo i hjemlandet.

Familien blir enig om at de skal si til de der hjemme at de alle har det bra, selv om det ikke er sant.

Kan vi si noe som ikke er sant når det er fordi vi ikke vil at de skal bli lei seg og få bekymringer for oss?

Modul 4

RETUR

En ny jente på 15 har fått en venninne på samme alder. Hun har bodd i mottaket i over ett år og gråter mye fordi de har fått avslag. Jenta på 15 år som heter Amira gråter mye fordi hun lengter hjem. Hun ville aldri at foreldrene skulle flytte, men hun kunne ikke bli igjen i hjemlandet. Hun har lyst til å si til venninnen at hun misunner henne, men det tør hun ikke.

Hvilke råd vil du gi til denne jenta?

Modul 5

UNGDOMSTID OG FAMILIE

To jenter på 16 som begge kan godt norsk snakker sammen i all hemmelighet om at de har fått prevensjonsundervisning på skolen. De har også en norsk venninne som har betrodd dem at hun bruker p-pillen fordi hun har en kjæreste som har sex med. Det de snakker om er at de er redde for at foreldrene skal få vite dette for da tror de at de aldri får gå ut å være med på ting med klassen og med norske venner. Den ene sier: Men når foreldrene våre absolutt vil at vi skal få opphold her, må de jo tåle sannheter om dette landet. Den andre tror ikke det.

Hva tror du?

En 12-årig gutt får ganske kraftig juling av sin far. Faren bruker lærbelte og det blir røde striper på baken og oppetter ryggen. Gymlæreren hans sa at det var forbudt å slå barn i Norge, og så spurte han gutten om han ble slått. Det våget han ikke å si, men nå lurte han likevel fordi faren har begynt å slå enda hardere.

Hvilke råd vil du gi denne gutten?

Modul 6

SEKSUALITET OG KROPP

En jente på 17 har vært sammen med en gutt. De har ikke ligget med hverandre helt på ordentlig, men de har vært nakne sammen og berørt hverandre på alle måter. Nå lurte hun på om hun kan snakke med helsesøster fordi hun tror hun har fått en kjønnssykdom som det går an å få behandling for. Men hun snakker bare med en norsk venninne fordi hun tror helsesøster kommer til å innkalle foreldrene hennes. Hun bestemmer seg for å se om det går over av seg selv. Hun er ikke sammen med den gutten lengre.

Hva ville du ha gjort?

Modul 7

HELSE

To jenter på 15 år har lært mye om sunn og usunn mat på skolen i de timene som heter mat og helse. De snakker sammen om all den usunne maten de får hjemme, men de vet at mamma kan bli veldig lei seg og pappa veldig sint dersom de klager på maten. Aller verst blir det dersom de forlanger å få norsk mat. Den ene sier: men vi kan jo ikke finne oss i det, det er jo vår kropp. Den andre sier: jeg tror det er best å vente til vi får ansvaret for å lage vår egen mat.

Hvilke råd ville du gitt til de to jentene?

Modul 8

SAMFUNNSFORHOLD – NORMER OG VERDIER

To søsken, en jente og en gutt, snakker sammen om likestilling i Norge. Hun sier at hun vil leve slik de gjør her, og oppdra barna sine til å bli norske. Han sier at han aldri kommet til å la døtrene sine få den frihet norske jenter har. Da vil han heller flytte hjem igjen. Hun sier at han er gal som vil fortsette å leve i steinalderen. Han sier at hun har mistet all moral.

Hvem holder du med og hvorfor?

Modull 9

KONFLIKTFOREBYGGING OG HÅNDTERING

To gutter på 16 år snakker om hevn. En gutt på skolen har sagt stygge ting både om hjemlandet deres, om at foreldrene er terrorister og støtter BinLaden og at mennene i landet deres har konene som slaver. Dette var så ærekrenkende at de snakker om å ta hevn. Enten ved å skremme ham skikkelig, eller rett og slett banke ham opp. Den ene mener at de mister all respekt dersom de ikke gjør det. Den andre mener de bør følge norske regler og snakke med læreren om det. De diskuterer også om de skal snakke om det til frdrene sine, men de er ikke enige om det heller.

Hva ville du gjort i en slik situasjon?

Modul 10

BARNEKONVENSJONEN

To jenter som begge kan engelsk snakker med hverandre om Barnekonvensjonen. De synes det er veldig interessant det de har lært om at barns meninger skal bli hørt, at barn har ytringsfrihet sånn som voksne og at barnerettigheter skal gå foran voksenrettigheter. De er 16 år gamle og fra hvert sitt land. Det de snakker om er at foreldrene deres ikke liker alt snakket om barnekonvensjonen fordi de mener at barn skal være lydige og foreldrene skal bestemme alt. Den ene av jentene mener at de skal snakke mye om det selv om foreldrene blir sure, den andre tror ikke det er lurt i det hele tatt.

Hva mener du om dette?

Metodebeskrivelser

A) Påstander

Finn myter og sannheter (påstander) om et tema. La de unge sitte i grupper på maks 5 personer. Gi dem 5-10 minutter på å svare på spørsmålene på et ark. Når de er ferdige legges arket med svarene bort. Dere kan gå gjennom dem etter forelesningen for eventuelt å knekke usannheter/myter (påstander) eller bekrefte det som stemmer.

B) Ideer på lapp

- Dette verktøyet kan brukes for å få fram nye ideer på temaet dere jobber med. Alle deltakerne kommer med sine ideer, altså en øvelse der alles ideer blir inkludert.
- Tid: 15 minutter til arbeid i gruppene og 5 minutter til presentasjoner
- Utstyr: Lapper og penner
- Gjennomføring: Deltakere skal komme med ideer på tema dere jobber med. Det er viktig med en åpen og problemstilling, med en gjennomførbar løsning.
- Grupper på 4-5 deltakere
- Hver deltaker får 3 lapper
- Deltakerne skal kun skrive en ide på hver lapp i stikkordsform
- Presentasjon: Lappene samles i en haug på midten av bordet med skriften ned. En og en deltaker i gruppa trekker en lapp og leser opp det som står på lappen. Hvis det er uklart hva det står der kan den som har skrevet lappen forklare. Til slutt monteres lappene på et stort ark / en flip over og alle presenterer ideene for de andre på kurset.

Dialogspillet

Spilleregler

En gruppe sitter rundt et bord. Bunken med påstander legges på bordet med baksiden opp.

Deltakerne bytter på å trekke lapper/kort. En begynner å trekke lapp; neste mann til venstre fortsetter.

Korttrekker: Du leser kortet høyt og forteller gruppen om du er enig, uenig eller delvis enig med påstanden på kortet. Du begrunner ditt standpunkt og legger kortet ned på enig, delvis enig eller uenig.

Neste gruppemedlem skal nå si sin mening og begrunne sitt standpunkt om den samme påstanden og kan flytte kortet til et annet sted på spillbrikken. Slik fortsetter runden til alle synspunkt er hørt.

Fremgangsmåten som er beskrevet i dette avsnittet kan sløyfes (vurderes fra gruppe til gruppe).

Den som trekker en påstand og leser den opp, har et særlig ansvar for å oppsummere gruppens konklusjon (er vi/blir vi enige, eller ender vi med delt syn på saken). Når gruppen er enig om å gå videre til neste kort, følger man samme framgangsmåte som over.

Påstander til "Ungdomstid og familie"

Påstand Kjærlighet er ikke avgjørende for om man skal få et godt ekteskap.	Påstand Det er riktig at foreldrene skal bestemme hvem barna skal gifte seg med.
Påstand Det er riktig at barna skal bli hørt før de voksne tar avgjørelser som angår dem.	Påstand Det er riktig at norske jenter er «lette på tråden».
Påstand Det er mest kriminelle, narkomane eller norsk ungdom som har problemer som oppholder seg i det offentlige rom som på busstasjoner, ved kiosker osv. på kveldstid.	Påstand Norske ungdommer drikker for mye.
Påstand Det er greit å drikke alkohol for å komme inn i det norske ungdomsmiljøet.	Påstand Det er riktig at jenter har strengere regler enn gutter.

Påstander ”Retur”

<p>Påstand:</p> <p>Det er viktig å snakke om retur før vi vet om vi får innvilget beskyttelse (asyl) i Norge</p>	<p>Påstand:</p> <p>Dersom det er fred hjemme vil det være bedre for meg å bo i mitt hjemland enn i Norge</p>
<p>Påstand:</p> <p>Dersom jeg/ min familie får avslag er det bedre å gjemme seg enn å bli sendt ut av Norge</p>	<p>Påstand:</p> <p>Det at Norge gir penger til de som har fått endelig avslag fører til at flere reiser hjem frivillig</p>
<p>Påstand:</p> <p>Det er viktig å tilegne seg mest mulig kompetanse mens vi er i Norge uansett om vi får bli værende eller må reise hjem</p>	<p>Påstand:</p> <p>Det er riktig at de mottaksansatte ikke diskuterer asylsaken med oss som bor i mottak</p>
<p>Påstand:</p>	<p>Påstand:</p>
<p>Påstand:</p>	<p>Påstand:</p>

HJEMLANDSFOKUS

<p>Påstand:</p> <p>Det er viktig å ta vare på min kultur og tradisjoner også nå når jeg er i Norge</p>	<p>Påstand:</p> <p>Nå som jeg er i Norge må jeg bli helt norsk</p>
<p>Påstand:</p> <p>Vi kan aldri glemme hvor vi kommer fra</p>	<p>Påstand:</p>
<p>Påstand:</p>	<p>Påstand:</p>
<p>Påstand:</p>	<p>Påstand:</p>

HELSE

<p>Påstand:</p> <p>Det er bra at den norske regjeringen kommer med kostholdsråd</p>	<p>Påstand:</p> <p>Man kan ikke drive fysisk trening uten treningsklær</p>
<p>Påstand:</p> <p>Dersom du ikke vasker godt på kjøkkenet før og imens du lager mat kan du bli syk</p>	<p>Påstand:</p> <p>Det er greit å bruke samme klut på kjøkkenbenken som på gulvet når du skal vaske</p>
<p>Påstand:</p> <p>Driver du med fysisk aktivitet og spiser sunn mat blir du aldri syk</p>	<p>Påstand:</p>
<p>Påstand:</p> <p>Alle kan få en livsstilssykdom hvis de ikke tar vare på kroppen sin</p>	<p>Påstand:</p> <p>Det er best å snakke om vonde minner for da vil de forsvinne</p>

Påstander ”Asylprosessen”

<p>Påstand:</p> <p>Alle som kommer til Norge bør ha rett til å få beskyttelse (asyl)</p>	<p>Påstand:</p> <p>Det er fornuftig at mottaksansatte ikke kan hjelpe med asylsaken</p>
<p>Påstand:</p> <p>Det er riktig at de som har søkt asyl i ett land må sendes tilbake til dette første landet.</p>	<p>Påstand:</p> <p>Det er bra at barn og unge som bor på asylmottak har plikt til å gå på skolen</p>
<p>Påstand:</p> <p>Det er bra at enslige mindreårige har en hjelpeverge som kan ivareta deres rettigheter her i Norge</p>	<p>Påstand:</p> <p>Menneskesmuglere er gode mennesker fordi de hjelper mennesker som flykter</p>
<p>Påstand:</p> <p>Det er greit å jobbe svart/ulovlig dersom en ikke får arbeidstillatelse</p>	<p>Påstand:</p> <p>Det er riktig at ikke alle får opphold; at noen må reise hjem fordi det ikke er plass til alle i Norge</p>
<p>Påstand:</p>	<p>Påstand:</p>

Vedlegg 16
RETUR

<p>Påstand:</p> <p>Det er viktig å snakke om retur</p>	<p>Påstand:</p> <p>Det er bedre å returnere med IOM enn med politiet</p>
<p>Påstand:</p> <p>Dersom det er fred hjemme vil det være bedre for meg å bo i mitt hjemland enn i Norge</p>	<p>Påstand:</p> <p>Det at IOM og Norge gir penger til de som har fått endelig avslag fører til at flere reiser hjem frivillig</p>
<p>Påstand:</p>	<p>Påstand:</p>
<p>Påstand:</p>	<p>Påstand:</p>

HJEMLANDSFOKUS

<p>Påstand:</p> <p>Det er viktig å ta vare på min kultur og tradisjoner også nå når jeg er i Norge</p>	<p>Påstand:</p> <p>Nå som jeg er i Norge må jeg bli helt norsk</p>
<p>Påstand:</p> <p>Vi kan aldri glemme hvor vi kommer fra</p>	<p>Påstand:</p>
<p>Påstand:</p>	<p>Påstand:</p>
<p>Påstand:</p>	<p>Påstand:</p>

HELSE

<p>Påstand:</p> <p>Det er bra at den norske regjeringen</p>	<p>Påstand:</p> <p>Man kan ikke drive fysisk trening</p>
---	--

kommer med kostholdsråd	uten treningsklær
Påstand: Dersom du ikke vasker godt på kjøkkenet før og imens du lager mat kan du bli syk	Påstand: Det er greit å bruke samme klut på kjøkkenbenken som på gulvet når du skal vaske
Påstand: Driver du med fysisk aktivitet og spiser sunn mat blir du aldri syk	Påstand:
Påstand: Alle kan få en livsstilssykdom hvis de ikke tar vare på kroppen sin	Påstand: Det er best å snakke om vonde minner for da vil de forsvinne

Metodebeskrivelser

1. Situasjonsdiagram – mitt dagligliv (Vedlegg 18)

Dette diagrammet er blitt brukt både individuelt og i grupper. Her skal de krysse av for hvordan en dag pleier å være fra morgen når de står opp til de skal ta kvelden. Som oftest har gruppen villet sammenligne og snakke om hva som er forskjellig og hva som er likt. Det har også vært praksis å gi råd om hva de kan gjøre med de situasjonene som gjør dem spesielt dårlige. Det er også viktig å merke seg dem som har krysset av mange situasjoner hvor de har det veldig dårlig. Kanskje er de deprimerte?

2. Hjemme – her – hvor stor er avstanden? (Vedlegg 19)

Dette skjema er laget for unge som har vært i landet en stund, men vi har også erfaringer med at det har slått an hos dem som bare har vært i landet noen måneder. Det er opp til kursleder å vurdere om det fungerer eller om det skal legges til side. Skjemaset handler om hvor store forskjeller de finner for de ulike temaene når de sammenligner hjemlandet med det de har oppfattet av det norske samfunnet. Det er mulig at det ville passe best til modulen om samfunn og verdier som kommer mot slutten av informasjonskurset. Den enkelte kursholder må føle seg fri til å korte det ned og bare bruke noen få tema, eller velge noen andre aktuelle.

3. Sirkelmetoden (Vedlegg 20)

Sirkelmetodene har vært mye brukt i traumegrupper i mottak som en enkel inngang til å snakke om vanskelige og skremmende tema. Ofte viste det seg at det fremmet kommunikasjon om andre tema også. Den mest anvendelige instruksjonen for å få i gang en viktig samtale var denne: Her er en sirkel. Vi ber deg dele den i tre alt etter hvor mye trist, redd og sint du føler deg nå for tiden. Vi kaller det kakeinndeling. Det største stykket skal gå til den følelsen som er sterkest hos deg nå for tiden. Den nest største til nr2 og den siste og minste delen til den følelsen som er minst dominerende. Altså hvor mye føler du at du er trist, redd eller sint.

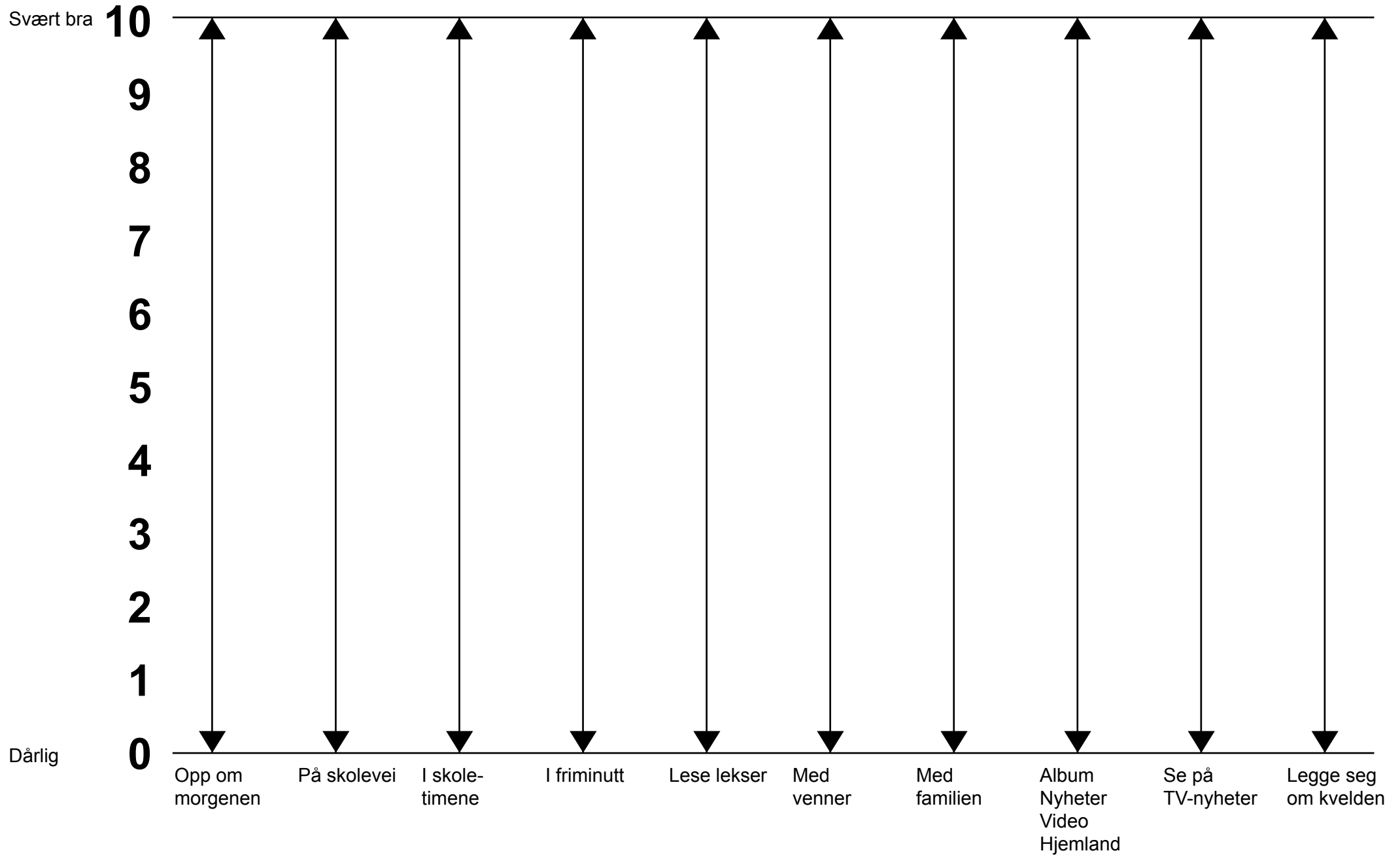
4. Hvordan har du det? (Vedlegg 21)

Denne metoden består av et enkelt søylediagram fra null til ti. her blir de bedt om å svare på hvordan de har det nå for tiden. De kan krysse på null som er veldig dårlig. Alt under fem er egentlig dårlig. Over fem begynner det å bli ganske bra og fra åtte og oppover er det veldig bra. I samtalegrupper for barn er dette blitt brukt i starten av hver samling som innledning til samtale. De som vil oppgir hvor de har krysset av og så kan man spørre om de vil si noe mer om hvorfor. Særlig viktig har det vært dersom de har satt krysset på de nederste tallene.

5. Lag en fortelling – bilde (Vedlegg 22)

Vi har fått en fotograf til å ta bilder av forskjellige situasjoner og sinnsstemninger og fremkalt de slik at de egner seg for fargelegging. Hvis de er gode til å skrive blir de bedt om å lage en fortelling til bildet. De kan starte med hva som har hendt, og fortsette med hva som skjer. Kursleder kan velge tema til bildet ved å si at det handler om noe viktig, noe trist, noe gledelig, alt ettersom det passer for bildet. Man kan også velge å si at personene på bildet snakker om eller tenker på avslag. Hovedpoenget med billedfortellingene er hjelp til å sette ord på vanskelige tema, og nå handler det ikke direkte om dem. De fleste vil gjerne fortelle hva de har skrevet eller tenkt, noen vil det ikke, og det må kursholder selvfølkelig ta hensyn til.

Situasjonsdiagram - Mitt dagligliv

Hvor stor er avstanden?

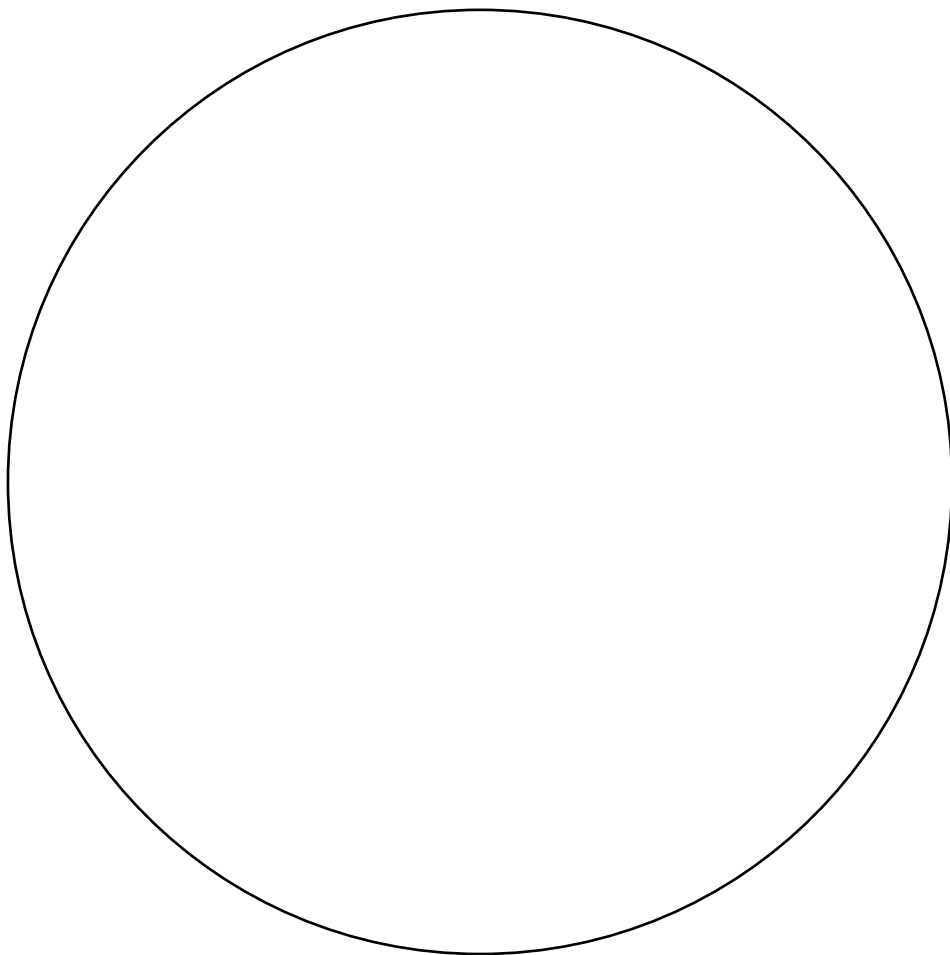
	Liten					Stor					
Hjemme	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Her
Religion	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Skole	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Kjønn	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Mann	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Kvinne	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Sex	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Barn	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Ungdom	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Familie	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Eldre	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Politikk	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Omsorg	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Sorg	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Hvor mye tenker du på:

At det verste kunne ha hendt

eller

at du er heldig som overlevde?

Del sirkelen med den største delen for det du tenker mest på og den minste delen for det du tenker minst på.

Slik jeg har det nå:

topp

10

-

-

-

9

-

-

-

8

-

-

-

7

-

-

-

6

-

-

-

middels

5

-

-

-

4

-

-

-

3

-

-

-

2

-

-

-

1

-

bunn

-

-

0

Afhansk01.jpg

Afhansk02.jpg

Afhansk03.jpg

Afhansk04.jpg

Afhansk05.jpg

Afhansk06.jpg

Afhansk07.jpg

Afhansk08.jpg

Afhansk09.jpg

Afhansk10.jpg

Afhansk11.jpg

Afhansk12.jpg

Afhansk13.jpg

Afhansk14.jpg

Afhansk15.jpg

Afhansk16.jpg

Afhansk17.jpg

Afhansk18.jpg

Afhansk19.jpg

Afhansk20.jpg

Afhansk21.jpg

Afhansk22.jpg

Afhansk23.jpg

Afhansk24.jpg

Afhansk25.jpg

Afhansk26.jpg

Afhansk27.jpg

Afhansk28.jpg

Afhansk29.jpg

Afhansk30.jpg

Afhansk31.jpg

Afhansk32.jpg

Afhansk33.jpg

Afhansk34.jpg

Afhansk35.jpg

Afrikansk01.jpg

Afrikansk02.jpg

Afrikansk03.jpg

Afrikansk04.jpg

Afrikansk05.jpg

Afrikansk06.jpg

Afrikansk07.jpg

Afrikansk08.jpg

Afrikansk09.jpg

Afrikansk10.jpg

Afrikansk11.jpg

Afrikansk12.jpg

Afrikansk13.jpg

Afrikansk14.jpg

Afrikansk15.jpg

Afrikansk16.jpg

Afrikansk17.jpg

Afrikansk18.jpg

Afrikansk19.jpg

Afrikansk20.jpg

OstEuropeisk01.jpg

OstEuropeisk02.jpg

OstEuropeisk03.jpg

OstEuropeisk04.jpg

OstEuropeisk05.jpg

OstEuropeisk06.jpg

OstEuropeisk07.jpg

OstEuropeisk08.jpg

OstEuropeisk09.jpg

OstEuropeisk10.jpg

OstEuropeisk11.jpg

OstEuropeisk12.jpg

OstEuropeisk13.jpg

OstEuropeisk14.jpg

OstEuropeisk15.jpg

OstEuropeisk16.jpg

OstEuropeisk17.jpg

OstEuropeisk18.jpg

OstEuropeisk19.jpg

OstEuropeisk20.jpg

OstEuropeisk21.jpg

OstEuropeisk22.jpg

OstEuropeisk23.jpg

OstEuropeisk24.jpg

Sornalia 1.jpg

Somalia 2.jpg

Somalia 3.jpg

Somalia 4 B.jpg

Somalia 4.jpg

Somalia 5 B.jpg

Somalia 5.jpg

Somalia 6 B.jpg

Somalia 6.jpg

Somalia 7.jpg

Somalia 8.jpg

Somalia 9.jpg

Somalia 11.jpg

Somalia 12.jpg

Somalia 13.jpg

Somalia 14.jpg

Somalia 15.jpg

Somalia 16.jpg

Somalia 17.jpg

Somalia 18.jpg

Somalia 19.jpg

Somalia 20 .jpg

Somalia 21 .jpg

Somalia 22 .jpg

Somalia 23 .jpg

Somalia 24 .jpg

Somalia 25 B .jpg

Somalia 26 .jpg

Somalia 27 .jpg

Somalia 28 .jpg

Somalia 29 .jpg

SomaliskAleneFlykt1 .jpg

SomaliskAleneFlykt2 .jpg

SomaliskAleneFlykt3 .jpg

SomaliskAleneFlykt4 .jpg

SomaliskAleneFlykt5 .jpg

SomaliskAleneFlykt5 .jpg

Del A

Mottakssamtale for barn og unge som kommer med familie

MOTTAKSSAMTALE

MOTTAK OG AVDELING: _____

NAVN: _____ **SAMTALEANSVARLIG:** _____

DATO: _____ **TOLK:** _____

Ungdommen tilbys te, kakao, kaffe eller lignende.

INFORMASJON OM BOTILBUD OG MOTTAKET:

Å bo på asylmottak er frivillig, og det innebærer både rettigheter og plikter. Rettigheter som penger, skole og aktiviteter. Plikter som å følge husregler, møte til avtaler, delta i vasking av fellesarealer og på dugnad. Du skal bo på mottaket mens du venter på svar på din asylsøknad. Det kan ta opp til ett år.

Det mottaket du bor på, har plass til ____ beboere. Det er ____ ulike avdelinger på mottaket. En avdeling for voksne som heter Forsterket avdeling (FA). Her bor det voksne som har fysiske problemer, det vil si at de for eksempel sitter i rullestol eller er blinde, og voksne som har psykiske problemer. En avdeling for enslig mindreårige (EM). Avdelingen er for ungdommer mellom 15 og 18 år. Alle som bor på avdelingen, har kommet til Norge uten foreldre. En ordinær avdeling for voksne, både enslige og med familie. Du hører til denne avdelingen.

Ansatte:

Ansatte ved ordinær avdeling jobber kun dagtid fra kl. 08.30 til 16.00.

Blant de ansatte er det mange flerspråklige, vi har mer enn ____ forskjellige språk i personalgruppa. Tolk brukes ved behov. De ansatte har ulike ansvarsområder: informasjonsansvarlig, romansvarlig, vaktmester, bosettingsansvarlig, og ansvarlig for barn og unge. *Avdelingsleder:* _____

Alle ansatte har taushetsplikt. Taushetsplikt betyr at vi ikke har lov til å fortelle personlige opplysninger om deg uten at du er enig (samtykke).

Presentasjon av avdelingens aktiviteter og tilbud:

(Her må dere selv fylle ut det aktivitetstilbudet dere tilbyr.)

Du kan selv komme med forslag til aktiviteter. Hva liker du?

Husregler:

Del B

Mottakssamtale for enslige mindreårige:

MOTTAKSSAMTALE

MOTTAK OG AVDELING: _____

NAVN: _____ SAMTALEANSVARLIG: _____

DATO: _____ TOLK: _____

Den enslige mindreårige tilbys te, kakao, kaffe eller lignende.

INFORMASJON OM BOTILBUD OG MOTTAKET:

Å bo på asylmottak er frivillig, og det innebærer både rettigheter og plikter. Rettigheter som penger, skole og aktiviteter. Plikter som å følge husregler, møte til avtaler, delta i vasking av fellesarealer og på dugnad. Du skal bo på mottaket mens du venter på svar på din asylsøknad. Det kan ta opp til ett år.

Det mottaket du bor på, har plass til ____ beboere. Det er ____ ulike avdelinger på mottaket. En ordinær avdeling for voksne. En avdeling for voksne som heter Forsterket avdeling (FA), der det bor voksne som har fysiske problemer, det vil si at de for eksempel sitter i rullestol, eller er blinde, og voksne som har psykiske problemer. En avdeling for enslig mindreårige (EM), som er denne avdelingen der du skal bo.

EM-avdelingen har plass til 30 ungdommer mellom 15 og 18 år. Alle som bor på avdelingen, har kommet til Norge uten foreldre.

Ansatte:

Avdelingen har ansatte på jobb hele døgnet, dag – kveld– natt. Avdelingsleder _____ jobber på dagtid. De andre ansatte jobber dag og kveld. Avdelingen har egne nattevakter som er våkne på natta.

Blant de ansatte er det mange flerspråklige, vi har mer enn ____ forskjellige språk i personalgruppa. Tolk brukes ved behov.

Alle ansatte har taushetsplikt. Taushetsplikt betyr at vi ikke har lov til å fortelle personlige opplysninger om deg uten at du er enig (samtykke).

Alle ungdommene på avdelingen har sin egen særkontakt. En særkontakt er din faste kontakt blant de ansatte. Selv om særkontakten har et spesielt ansvar for deg, kan du også få hjelp av de andre ansatte som er på jobb.

Din særkontakt er: _____

De ansatte på jobb har ulike ansvarsområder: aktivitetsansvarlig, informasjonsansvarlig, menneskehandelansvarlig, fadderansvarlig, økonomiansvarlig, skoleansvarlig, bosettingsansvarlig, vaskeansvarlig (*legg til flere eller endre*).

Presentasjon av avdelingens aktiviteter og tilbud:

(Her må dere selv fylle ut det aktivitetstilbudet dere tilbyr.)

Du kan selv komme med forslag til aktiviteter. Hva liker du?

HUSREGLER:

På _____ mottakssenter bor det mennesker med forskjellig nasjonalitet, språk, kultur og religion. For at alle skal ha det best mulig, er det viktig at både ansatte og dere som bor her, viser hensyn og respekt overfor hverandre. Derfor har vi det som vi kaller husregler.

Ungdommene velger en ungdomsrepresentant, som er den personen som skal ta opp saker som dere ønsker skal tas opp med lederen.

Rommene skal holdes rene. Vi har romsjekk hver _____, da sjekkes bl.a. vask og om dere har mat i kjøleskapet. Når du flytter ut, skal rommet være like fint som da du flyttet inn. (*Gi info om vaskelisteordning, hva som vaskes, pengetrekk og bytting etc.*). Vasking skal være mellom kl. _____ og kl. _____. Alle har i tillegg ansvar for å rydde etter seg på kjøkkenet, tørke av benker og vask. Ved fellesmåltider må du alltid huske å rydde etter deg. Ungdommene har ansvar sammen med ansatte når det er fellesmåltid.

Besøk og innetider:

Når du skal på skole neste dag: være på avdelingen innen kl. 22.30. Ro på avdelingen kl. 23.00. Stue er åpen til 22.30. Fredag og lørdag: være på avdelingen innen kl. 24.00. Ro på avdelingen kl. 24.00. Stue er åpen til kl. 01.30 i helgene, kjøkken til kl. 00.00.

Besøkende må forlate avdelingen kl. 22.30 på hverdager og søndager, kl. 23.30 på fredager og lørdager. Når du får besøk, skal den besøkende melde sin ankomst på kontoret. Personalet har ansvaret for å registrere den besøkende på besøkslisten. Den besøkende skal også gi beskjed når han/hun går fra avdelingen. Du har ikke lov til å ha overnattingsgjester på rommet ditt.

Rom:

Det rommet du bor på nå, er et enerom/dobbelrom (*stryk det som ikke passer*). Dersom du bor på et dobbelrom, må du regne med at du snart må dele rom med en annen jente/gutt (*stryk det som ikke passer*). Det kan også være at du må bytte rom i løpet av den tiden du er her på EM. Det er de ungdommene som har vært her lengst, som kommer først i køen for å få

enerom. EM-avdelingen er bare for ungdom under 18 år. Dersom du fremdeles bor på _____ mottak når du fyller 18 år, vil du bli overflyttet til en ordinær avdeling hvor de voksne bor.

(OBS: Det er viktig at vi legger vekt på dette punktet i mottakssamtalen!)

Nøkkel: For å få nøkkel til rommet ditt betaler du 100 kroner i depositum. Disse pengene må du betale når du får ukepenger ved første utbetaling. Når du flytter fra avdelingen, vil du få disse pengene tilbake. Dersom du mister nøkkelen til rommet ditt, må du betale 100 kroner for å få ny nøkkel. Du får ikke disse pengene tilbake.

Brann: Når brannalarmen går, skal ALLE ut av bygningen umiddelbart. Dersom du er på rommet ditt, så skal du lukke vinduet før du går ut. Alle på EM skal møte _____. Det er viktig at alle samles der slik at vi som jobber her, får en oversikt over hvem som har kommet seg ut. Vent ute på ____ til dere får beskjed av en ansatt på EM om å gå inn igjen. Det er ikke lov å leke med brannslukningsapparater. Trappeoppgangene er rømningsveier dersom det skulle begynne å brenne, så det er viktig at ingenting sperrer veien. Gjenstander som bord, stoler, søppelsekker etc. skal derfor aldri stå i trappen.

DVD/PC: *(fyll inn individuelle rutiner/regler)*

Alkohol: Det er ikke lov å bruke alkohol eller andre rusmidler. Etter norsk lov må personer være over 18 år for å kjøpe øl eller vin og over 20 år for å kjøpe brennevin.

Røyk: Det er ikke lov å røyke inne på offentlige steder i Norge, heller ikke på mottaket. En må være 18 år for å få kjøpe tobakk i Norge. Dersom noen røyker inne på mottaket, får de trekk i utbetaling, da røyking inne er brudd på husregler.

Seksuell omgang er ikke lov for enslige mindreårige innenfor avdelingen eller på mottaket. Når noen oppholder seg på samme rom, må døra være åpen.

Hvis det oppstår konflikter, søk alltid råd og hjelp hos personalet.

Permisjon:

Hvis du skal overnatte hos andre, må du søke permisjon på kontoret. Du må alltid oppgi adresse og navn til dem du besøker. Ansatte vil ta kontakt med dem du skal besøke. Det er ikke lov å søke permisjon til utlandet. Ved ulovlig fravær blir det trukket 110 kroner pr. dag av dine lommepenger. Det er ikke tillatt å ha permisjon hos andre beboere på mottaket. Du kan ikke ringe og be om permisjon, men må møte opp på kontoret. Disse reglene har vi fått av UDI for at vi alltid skal vite hvor dere er, og at dere er i trygge hender. Dette er viktig for å sikre at dere ikke blir utsatt for noe kriminelt.

Buss:

UDI dekker busskort for de som går på skole. Må fornyes hver måned. Ikke lov å låne bort busskortet! (Blir du tatt, må du betale 700 kroner). Busstasjonen i _____ heter _____. Det er

ikke bra å oppholde seg der lenge (narkomane, mye bråk). Bruk heller biblioteket, _____ og _____.

Helse:

(De enkelte mottakene har ulikt tilbud, noen har en helseavdeling på mottaket, andre har en helsetjeneste i kommunen utenfor mottaket. Her må dere legge inn den informasjonen som passer til det tilbudet mottaket har.)

Økonomi:

Alle under 18 år får utbetalt kr 713,50 i uken. Du får et kontantkort sammen med en pinkode. Pinkoden må holdes hemmelig og adskilt fra kortet. Økonomiavdelingen setter inn kr 713,50 hver uke. Du må signere en egenerklæring til banken når du får kortet. Dette er en kontrakt mellom deg og banken. Kortet kan brukes i perioden du bor på mottak. Kortet kan brukes i hele Norge, i butikkene for å handle, for å betale helseutgifter til fastlege, legevakten og medisiner på apoteket. Du kan ta ut kontanter i matbutikker uten gebyr så lenge det er penger på kortet. Maks grense pr. uttak i de fleste butikker er 1000 kroner, men i Kiwi-butikkene opp til 5000 kroner. Kontant kan også tas ut i minibanker uten gebyr to ganger i måneden så lenge det er penger på kortet. Kontantkortet er ikke knyttet til «normal» bankkonto og kan derfor ikke benyttes som lønnskonto. Beboere kan ikke sette inn penger. Hvis du mister kortet, må du gi beskjed til økonomikonsulenten, som sperrer kortet og bestiller nytt. Det tar cirka 10 arbeidsdager. Egenandelen er 100 kroner. Saldo blir overført til nytt kort. Taster du inn feil pinkode 3 ganger etter hverandre i minibank, blir kortet avvist i 24 timer, men kan fortsatt brukes for å ta ut penger i butikken. Hvis du mister eller glemmer pinkoden, må du gi beskjed til økonomikonsulenten, som da gir deg nytt kort. Det koster 100 kroner.

Pengene må brukes til mat, klær, medisiner, lege etc. Vi kan hjelpe deg med å spare penger på kontoret dersom du ønsker dette.

Mat:

(Mat stiller seg også ulikt fra avdeling til avdeling – sett inn deres rutiner her.)

Individuell og kartleggingsplan:

Alle som bor på EM, skal sammen med særkontakten lage en plan som heter Individuell kartleggingsplan (IKP). Det er en omfattende rapport som handler om deg selv. De opplysningene du oppgir i IKP, er frivillig. Hensikten med IKP er bl.a. å bli godt kjent med deg. Dersom du får opphold, sendes IKP til IMDi og bosettingskommunen slik at de kan finne et botilbud som passer for deg.

Hjelpeverge:

Når man er under 18 år, er man i Norge regnet som barn. Alle asylsøkere under 18 år som kommer hit uten foreldre, får derfor oppnevnt en hjelpeverge. Hjelpevergen er en juridisk erstatning for dine foreldre. Han/hun skal tale din sak og har myndighet til å skrive under på dine papirer på offentlige kontor. Hjelpevergen får ikke betalt for oppgaven.

Informasjon:

På EM har vi husmøter annenhver uke, hvor alle ungdommene bør delta. På disse møtene tar vi opp saker som angår hverdagen på EM, for eksempel aktuelle aktiviteter. Både ansatte og ungdommer deltar og kommer med innspill.

Skolegang:

Skolen er obligatorisk, ulovlig fravær fra skolen kan føre til at du mister skoleplassen. Dersom du er borte fra skolen fordi du er syk, må skolen få beskjed med en gang. Du må da også være hjemme på ettermiddagen og kvelden. Du må gi fra deg busskortet de dagene du er borte (sykdom) fra skolen. Har du avtaler (tannlege, lege, helse, mottaket m.m.), må du få en fraværslapp fra _____ som sitter i resepsjonen på skolen, eller fra din lærer. Denne lappen må den du har en avtale med fylle ut og stemple, da får du gyldig fravær.

Skole, fritidsaktiviteter og kurset «Ung i Norge»

Neste gang vi møtes, skal vi fortelle deg mer om det norske skolesystemet, om lokalsamfunnet vårt, og om et informasjonsprogram fra UDI som heter «Ung i Norge». Alle i mottak mellom 12 og 18 år skal gjennomgå dette programmet som er laget som et kurs. Hensikten med dette kurset er at dere skal bli kjent med de rettighetene dere har som asylsøkere, hvilke plikter dere har, og ikke minst få mer kunnskap om det norske samfunnet.

Her har du et skriv på ditt eget språk som forteller om dette kurset (vedlegg C). Dette skrivet kan du sette inn i arbeidsboken.

HAR MOTTATT INFORMASJON: _____

HAR GITT INFORMASJON: _____

VIKTIGE TELEFONNUMMER, ADRESSE OG ANNEN INFORMASJON

(Gis til ungdommen)

Adressen til mottaket:

Telefon:

Kontor:

Vakttelefon:

Penger

Post

Hentes på hovedkontoret hverdager (mandag til fredag) mellom 08:00 og 15:30.

Posten er merket med registreringsnummeret ditt og ikke navnet.

Ditt registreringsnummeret er: _____ (fylles ut av ansatt)

Vaskeri

Ligger i kjelleren. Åpningstider er mandag til fredag: 09:00–12.00 og 13.00–16.00.

Obs: Dere må kjøpe vaskemiddel selv.

Politi: 112

Brann: 110

Ambulanse: 113

Mottakssamtale for ungdom med familie:

På _____ mottakssenter bor det mennesker med forskjellig nasjonalitet, språk, kultur og religion. For at alle skal ha det best mulig, er det viktig at både ansatte og dere som bor her, viser hensyn og respekt overfor hverandre. Derfor har vi det som vi kaller husregler.

Renhold: Rommene/leilighetene skal holdes rene. Når dere flytter ut, skal rommet/leiligheten være like fin som da dere flyttet inn. (*Gi info om vaskelisteordning, hva som vaskes, pengetrekk og bytting etc.*) Vasking skal være mellom kl. _____ og kl. _____. Alle har i tillegg ansvar for å rydde etter seg på kjøkkenet, tørke av benker og vask.

Det skal være rolig på hele mottaket kl. 23.00–06.00. Det betyr at det ikke skal spilles høy musikk eller annet støy som forstyrrer andre.

Rom:

(*OBS: Det er viktig at vi legger vekt på dette punktet i mottakssamtalen!*)

Nøkkel:

Brann: Når brannalarmen går, skal ALLE ut av bygningen umiddelbart. Dersom du er på rommet ditt, så skal du lukke vinduet før du går ut. Alle på skal møte opp ved _____. Det er viktig at alle samles der slik at vi som jobber her, får en oversikt over hvem som har kommet seg ut. Vent ute på plenen til dere får beskjed av en ansatt om å gå inn igjen. Det er ikke lov å leke med brannslukningsapparater. Trappeoppgangene er rømningsveier dersom det skulle begynne å brenne, så det er viktig at ingenting sperrer veien. Gjenstander som bord, stoler, søppelsekker etc. skal derfor aldri stå i trappen.

TV/DVD/PC: (*fill inn individuelle rutiner/regler*)

Alkohol: Det er ikke lov å bruke alkohol eller andre rusmidler. Etter norsk lov må personer være over 18 år for å kjøpe øl eller vin og over 20 år for å kjøpe brennevin.

Røyk: Det er ikke lov å røyke inne på offentlige steder i Norge, heller ikke på mottaket. En må være 18 år for å få kjøpe tobakk i Norge. Dersom noen røyker inne på mottaket, får de trekk i utbetaling, da røyking inne er brudd på husregler.

Hvis det oppstår konflikter, søk alltid råd og hjelp hos personalet.

Permisjon:

Du sammen med din familie har lov til å være borte fra avdelingen i 3 dager ute å søke tillatelse. Dersom dere ønsker å være borte lenger, kan dere søke hos en av de ansatte. Skal dere være borte enda lenger, må dere søke UDI.

Buss:

UDI dekker busskort for dem som går på skole. Må fornyes hver måned. Ikke lov å låne bort busskortet! (Blir du tatt, må du betale 700 kroner). Busstasjonen i _____ heter _____. Det er ikke bra å oppholde seg der lenge (narkomane, mye bråk). Bruk heller biblioteket, _____ og _____.

Helse:

(De enkelte mottakene har ulikt tilbud, noen har en helseavdeling på mottaket, andre har en helsetjeneste i kommunen utenfor mottaket. Her må dere legge inn den informasjonen som passer til det tilbudet mottaket har.)

Økonomi :

Skolegang:

Skolen er obligatorisk, ulovlig fravær fra skolen kan føre til at du mister skoleplassen. Dersom du er borte fra skolen fordi du er syk, må skolen få beskjed med en gang. Du må da også være hjemme på ettermiddagen og kvelden. Du må gi fra deg busskortet de dagene du er borte (sykdom) fra skolen. Har du avtaler (tannlege, lege, helse, mottaket m.m.), må du få en fraværslapp fra _____ som sitter i resepsjonen på skolen, eller fra din lærer. Denne lappen må den du har en avtale med fylle ut og stemple, da får du gyldig fravær.

Informasjonsmøter:

Informasjonsmøtene i mottaket er obligatoriske. Dersom dere ikke kommer på informasjonsmøtene, blir dere trukket 100 kroner (gjelder ikke husmøter). Kun sykdom er gyldig fraværsgrunn.

Skole, fritidsaktiviteter og kurset «Ung i Norge»

I Norge er det skoleplikt, og du må alltid melde fra til skolen hvis du blir borte. Neste gang vi møtes, skal vi forteller deg mer om det norske skolesystemet, om lokalsamfunnet vårt, og om et informasjonsprogram fra UDI som heter «Ung i Norge». Alle i mottak mellom 12 og 18 år skal gjennomgå dette programmet. Hensikten med programmet som er laget som et kurs, er at dere skal bli kjent med de rettighetene dere har som asylsøkere, hvilke plikter dere har, og ikke minst få mer kunnskap om det norske samfunnet.

Her har du et skriv på ditt språk som forteller om hva dette kurset inneholder (vedlegg 3). Dette skrivet kan du sette inn i arbeidsboken.

Har du noen spørsmål?

HAR MOTTATT INFORMASJON: _____

HAR GITT INFORMASJON: _____

VIKTIGE TELEFONNUMMER, ADRESSE OG ANNEN INFORMASJON

(Gis til ungdommen)

Adressen til mottaket:

Telefon:

Kontor:

Vakttelefon:

Penger

Post

Hentes på hovedkontoret hverdager (mandag til fredag) mellom 08:00 og 15:30.

Posten er merket med registreringsnummeret ditt og ikke navnet.

Ditt registreringsnummer er: _____ (fylles ut av ansatt)

Vaskeri

Ligger i kjelleren. Åpningstider er mandag til fredag: 09:00–12.00 og 13.00–16.00.

Obs: Dere må kjøpe vaskemiddel selv.

Politi: 112

Brann: 110

Ambulanse: 113

Ung i Norge, tekst til videoinnslag:

Filmklipp 1

Til de mottaksansatte fra Magne Raundalen

Magne Raundalen, barnepsykolog:

Her er Ung i Norge, nå sender vi det fra oss, ut til dere i mottakene og vi er veldig optimistiske for vi vet det lander i de rette hender. Vi har truffet mange av dere før, vi vet hvor aktive dere er og vi vet hvor motiverte dere er for å gi de unge den hjelp og støtte som er mulig på veien, selv i en situasjon hvor man hele tiden beveger seg mellom håp og virkelighet.

Denne dvden er en personlige hilsen fra oss som har utarbeidet informasjonsprogrammet Ung i Norge. Den er fra Omar Mekki, Hanne Visdal-Johnsen og fra meg. Sett med våre øyne, er det som dere skal i gang med nå, det viktigste dere kan gjøre for de unge i mottak. Nå er det slik at det viktigste er aldri det letteste. Den store trøsten er at det vanskelige er mer interessant enn det lette. Jeg tror dere er klar til å ta den utfordringen. Det første budskapet fra oss gjelder dette med å gi de unge oppmuntring og framtidstro, samtidig som vi skal leve med bevisstheten om, og bli minnet på, at ca. halvparten av de som er i mottaket må vende hjem, som en konsekvens av den norske flyktningpolitikken. Oppgaven blir å finne balansen mellom formidling av håp og virkelighet. Det er ikke lett å motivere unge til framtidsrettet innsats i Norge hvis hvert avsnitt må avsluttes med en påminning om at halvparten, bare halvparten, får bli. Hvordan skal dere finne denne balansen? Her er noen råd: For det første trenger dere ikke ha returperspektivet som en konstant påminning, selvom det skal være med hele veien. For det andre så kan dere bruke uansett-formuleringen. Og hvordan lyder den? Den lyder slik: Uansett om dere får opphold eller ikke, har dere sjansen nå til å få med dere det beste og det meste som dere kan ha nytte av senere i livet.

Det andre budskapet vårt handler om at den informasjonen dere gir blir enkel nok og at den blir forstått. Det er faktisk ikke enkelt å være enkel. Noe av det viktigste er å gjøre informasjonen forstått ved hjelp av eksempler. De blir husket. Vi har prøvd å lage en del eksempler gjennom de tekstene vi har og det vi har gjort ferdig for dere, men kommer dere på andre vinklinger og nye eksempler som gjør det bedre forstått, så er det åpent og fritt fram for det. En viktig metode for å sjekke om noe er forstått, er å la de gjenfortelle det. Her har jeg en liten, morsom historie som kan være et lite minneverv om betydningen av å undersøke om budskapet har nådd fram. Denne historien fikk jeg av en lærer i den lille bygden Seljord i Telemark. Han hadde hatt om Jesus som mettet de fem tusen i ødemarken, for annenklassingene. Da var det en som sa: - *Fem tusen, det er mange det, like mange som i hele Seljord.* Og da sa læreren: - *Nei, det er mange flere, det er like mange som på Notodden.* Det er nabobyen. Læreren traff senere moren til denne gutten, som hadde vært kjempesur når han kom hjem fordi læreren hadde fortalt at - *Jesus hadde gitt mat til alle på Notodden, men vi i Seljord, vi fikk ingenting.* Så det er viktig å sjekke om det vi skulle formidle har nådd fram. Men det er veldig viktig at når dere sjekker det, at de ikke får en opplevelse av at det er muntlig eksamen.

Det tredje budskapet vårt handler om å bruke deg selv. Vi som har laget programmet har tenkt på dere som skal gjennomføre det, hele tiden. Vi har villet gi dere et godt verktøy,

men vi har ikke tenkt at dere skal være rene opplesere. Forbered deg godt og ta sjansen på å være deg selv. Til slutt så vil jeg holde fram denne boken som er en slags grunnbok. Det er barnekonvensjonen. Det er UDIs gode forslag til oss, og det har vi fulgt så godt vi kunne, fordi vi var helt enig i at det skulle være den røde tråden gjennom hele programmet. Nemlig barns rettigheter og fremfor alt det som er den store overraskelsen i barnekonvensjonen, vektleggingen på at barn skal bli hørt og barn skal bli inkludert og barn skal i størst mulig grad være aktører i sitt eget liv.

Filmklipp 2

Ny i Norge

Sejdefa, 23 år. Montenegro:

Da jeg kom til Norge var jeg 11 år. Vi kom i Mai og var av de heldige familiene som fikk lov å begynne på skole med en gang, så vi slapp å vente en hel sommerferie før vi kunne begynne. Det var en fordel, vi ble kjent med mange forskjellige barn, fra mange forskjellige land. Sommerferien gikk veldig greit for da fikk vi bli kjent med både de som ikke gikk på skole og de som gikk på skole. Vi bodde på et asylmottak der en av bygningene var skolen , for norskopplæring. Akkurat der og da følte jeg at det var veldig positivt fordi det var bare noen minutter å gå til skolen og alle som gikk på skolen var naboene våre. Jeg følte meg veldig trygg. I og med at det var et nytt land vi kom til var det veldig mye nytt. Jeg føler ikke at jeg ble kjent med Norge, men med et asylmottak i Norge. Det jeg synes var dumt var at vi var skjermet fra samfunnet. Det gikk lang tid før vi fikk treffe norske barn, og norsk skole. Alt foregikk på asylmottaket. Siden det er mye å forholde seg til i begynnelsen så kan det være veldig greit, men man skal jo bo i Norge og ikke på asylmottak. Jeg brukte ihvertfall et år på å lære meg norsk.

Når det gjelder det å begynne på norsk skole, så husker jeg at det var veldig forskjellig. Jeg gruet meg til det og ville egentlig ikke begynne på norsk skole fordi nå hadde jeg det så trygt. Vi kom fra et annet land og vi begynte på en skole for å lære norsk, da fikk jeg venner og det var folk som forstod meg. Jeg følte ikke at kravene var så høye, alle var like, vi var så like at alle ble like til slutt. Så skulle jeg begynne på en skole hvor alle hadde et annet utgangspunkt enn det jeg hadde. Jeg husker at jeg begynte sammen med min bror og en venninne. Det ble dessverre sånn at det var de jeg tilbrakte friminuttene med. Jeg forsto ikke så mye av det læreren sa selvom jeg hadde brukt et år på å lære norsk og jeg forsto ikke hva elevene sa, ihvertfall ikke hvis de snakket fort eller med en annen dialekt. Det jeg kunne ha gjort annerledes var å begynne på en norsk skole tidligere.

Filmklipp 3

Hvordan få venner?

Fitore, 20 år. Kosovo:

Det var ikke så vanskelig for meg å få norske venner, jeg begynte på skolen, jeg ble kastet rett inn i tredje klasse. Jeg var mye med de norske, ikke de utenlandske, for jeg var interessert i å lære språket. Etter 3-4 måneder begynte jeg å spille fotball på jentelaget også var jeg med norske venner i fritiden. Jeg fikk ha med meg venner hjem og fant på mye i fritiden, jeg var interessert i å finne på noe med de norske, for å kunne sette meg inn i miljøet og kulturen for å integrere meg fortere.

Det er viktig å være aktiv innenfor miljøet og hele tiden oppsøke nye ting som du vil lære og nye ting som du vil bli med på eller ´medlem´ av. Ikke være redd for å feile, hele tiden stå på og være motivert og vite at det der skal jeg klare. Så går det kjempebra.

Jeg fikk meg en bestevenn som jeg var venn med helt til 10. klasse. En norsk, hun hjalp meg mye, lærte meg mye norsk og om hvordan ting fungerte og forklarte meg hvordan det skulle være så jeg ikke følte meg så alene. Jeg var alltid sammen med noen i friminuttene, det var ikke sånn at jeg satt alene. De tok godt vare på meg.

Jeg var med på alt og takket ikke nei til noen aktiviteter fordi jeg ville hele tiden være med de og bare vite at jeg var interessert i å være med de og lære de å kjenne. Jeg opplevde ikke at de var tilbakeholdne fordi de skjønte at jeg ville bli kjent med de og de ville bli kjent med meg og. Det har ikke vært så mye kulturforskjell fra der jeg kommer fra.

Salman, 23 år. Tsjetsjenia:

Når det gjelder å få norske venner så må du ha litt av de samme interessene. Det kan være at du er medlem i en idrettsklubb eller -forening. Trene sammen med de og treffes utenom idretten også, og gjerne samles hjemme hos noen og snakke om de felles interessene de har. Eller det kan være på skolen.

Jeg har vært hos norske venner og jeg synes at vi har mer til felles enn det er forskjeller, vi driver med det samme og har samme interesser, om det biler, data og spill. Jeg synes vi gjør mye av det samme. Og de har vært hos meg også da. Jeg viser dem det jeg kan og så viser de meg det de kan, med litt ekstra av det norske kanskje.

Shafiq, Afghanistan:

Når det gjelder å få venner her i Norge, så er det veldig vanskelig. Når du kommer hit i litt voksen alder, jeg var 12 år når jeg kom til Norge, så er det vanskelig å få venner. Det er ikke sånn som i mitt land for der med en gang du ser noen nye så får du fort kontakt med de og blir god venn med de. I Norge får du god kontakt med de som er utlendinger, som de som bodde med oss på asylmottaket, det var lett å få kontakt med de. Men, med de norske, når du hilste på de en dag, neste dag gikk de bare rett forbi deg uten å hilse. Så det er det jeg ikke liker her med de norske ungdommene, de har ikke samme væremåte som oss. Hvis vi treffer en som er ny, så bare hilser vi på de og viser de rundt og viser de hvordan det er å leve her og de blir kjent med andre av mine venner. Vi blir gode venner, men her i Norge når du hilser en dag så bare glemmer de deg neste dag.

Filmklipp 4

Kjærester

Bahez, 19 år. Kurdistan:

Når det gjelder kjærester, jeg hadde ikke noen norsk kjæreste, men jeg synes ikke det er noe dumt å få seg kjæreste, det er det samme for meg om det er en norsk eller utenlandsk. Fordi vi bor her i ett land og vi kan ikke tenke at det må være den som mamma eller pappa velger. Jeg kan ikke si til barnet mitt at det ikke kan ha en norsk dame fordi jeg liker å være her og være sammen med de norske. Jeg er sammen med en fra det samme landet som jeg er fra og jeg har det fint med han. Når jeg ble sammen med han så ville ikke pappaen min det, jeg fikk mye problemer med det. Jeg måtte flytte ut fra hjemmet. Folk begynte å snakke om meg, 'hun der er sånn og sånn', og du får rykte på deg. Pappa begynte å høre på dem og jeg fikk veldig mye problemer med det. Så flyttet jeg fra den byen vi bodde i og hit til Skien, så ble det bedre. Jeg ble kjent med andre folk og giftet meg med han jeg elsker, så det gikk veldig fint med meg.

Salman, 23 år. Tsjetsjenia:

Når det gjelder jenter så kan jeg, som Tsjetsjener, ikke ha fysisk kontakt i offentlighet. Ifølge lovene er det slik at jeg ikke kan ha en norsk jente som kjæreste. Men, jeg kan være god venn med dem og en god venn kan jeg ta med hjem og presentere for foreldrene mine, men en kjæreste kan jeg ikke ta med hjem. Jeg har ikke kjæreste fordi det er litt strengt.

Fitore, 20 år. Kosovo:

Når det gjelder kjæresteforhold så har jeg aldri tenkt på at det må være en fra hjemlandet mitt. Nå har kommet itil Norge og jeg føler meg såpass norsk at det er likegyldig for meg om det er en norsk eller en som kommer fra hjemlandet mitt. Jeg har aldri tenkt på at jeg skulle velge mellom de to folkeslagene, så det har ikke vært noe problem for meg.

Foreldrene mine sa aldri nei til at jeg kunne være med guttevenner, jeg hadde alltid mest guttevenner, men jeg var ikke så interessert i å skaffe meg kjæreste den første tiden. Jeg ville heller få venner. Foreldrene mine har aldri sagt at jeg ikke må gjøre som de norske jentene. De har forstått at sånn er det her og sånn må vi bare lære å leve. Det er jo her vi er og her vi er blitt vant til å leve.

Etter en tid fant jeg meg kjæreste, det var helt greit og det var helt vanlig at jeg tok med meg han hjem.

Filmklipp 5

Hvordan håndtere dårlige minner

Shafiq, 25 år. Afghanistan:

Når jeg kom til Norge så hadde jeg veldig dårlige minner fra krigen, jeg kom fra Afghanistan og der så vi døde mennesker på gatene og det var krig og elendighet. Når vi kom til Norge fikk vi ikke sove om nettene fordi vi tenkte på de dårlige minnene som vi hadde. Men, heldigvis fantes det psykologer som kunne hjelpe og vi er veldig takknemlig for hjelpen vi fikk. Alle de vonde minnene, du glemmer ikke de, men de legger seg bak i hodet, du har de, men du tenker ikke så mye på de. Da kan du gå videre i livet ditt. Dette fikk vi hjelp til, vi gikk i samtalegrupper og fortalte om de vonde minnene.

Det hjalp mye å få det ut og ikke bare holde det inne fordi da kan du ikke gå videre, du har jo de minnene som du tenker på hele tiden og da ødelegger du livet ditt. Jeg synes man bør snakke om det og få det ut, det hjelper masse. Da kan du få en god fremtid, du kan ikke bare tenke på det vonde, du må utforske det nye og ikke bare det gamle. Så jeg synes at det hjalp veldig mye.

Fitore, 20 år. Kosovo:

Når man flykter fra krig så vil det alltid følge med vonde minner uansett hvor du går. For meg så trodde jeg at jeg kom til å glemme etterhvert, men de sitter alltid der. Hvis jeg sitter en kveld og bare tenker, så dukker de alltid opp på en eller annen måte. Ikke alle på en gang, men jeg får et lite innblikk i situasjonene som jeg var oppi og det er ikke ofte at jeg ikke tenker på det. Jeg tenker på: 'Hva hadde skjedd hvis det hadde blitt verre, hvor hadde jeg vært nå? Jeg ser for meg hvordan det hadde blitt hvis jeg ikke hadde fått komme til Norge og fått den hjelpen vi trengte og bare komme oss videre og komme oss vekk derfra.

Det som har hjulpet meg med å leve videre med disse minnene, det er at de har blitt plassert på en plass der de blir sett på som ikke så farlige minner. Så jeg kan faktisk tørre å tenke på det og ta de fram når jeg trenger det og ikke være redd for å tenke på det. De er blitt plassert på en god plass.

Jeg fikk hjelp på mange måter, jeg hadde mye kontakt med mennesker som hjalp meg videre og det var viktig å få snakke ut om det, ikke holde det inne, men fortelle hvordan du har det. Ikke bare gå og tenke på det selv, det hjelper ingenting å bare stenge det inne. Man må ikke være redd for å snakke ut om det og fortelle hva en har opplevd. Folk vil hjelpe deg og være der for deg uansett, det har jeg opplevd.

Filmklipp 6

Ta vare på sin egen kultur/verdier

Salman, 23 år. Tsjetsjenia:

Det norske samfunnet er litt annerledes enn i Tsjetsjenia, væremåte og hvordan du skal forholde deg til voksne. Det er slik i Norge også ,at du må vise respekt for eldre folk. Men det er noen små forskjeller og. Når du kommer til et nytt land så blir du litt usikker , jeg har vært gjennom det ihvertfall: 'Hva er mitt?', 'Skal jeg holde på det jeg lærte som barn?', 'Må jeg være mest mulig norsk?'. Hvis du ikke tar vare på de verdiene du har blitt lært opp til, synes gjerne noen av vennene dine fra hjemlandet at du er for norsk eller 'jålete'. Men hvis du tenker grundig gjennom det, så tar du til deg det som er mest fornuftig.

Shafiq, 25 år. Afghanistan:

Når det gjelder å utforske 'det norske' så synes jeg at jeg fikk masse fine opplevelser når jeg kom til Norge, da hadde jeg to kulturer som jeg kunne holde meg til og det synes jeg er veldig bra. Du får se hvordan begge fungerer. Jeg er gammel nok til å huske alt som skjedde i mitt eget land også og det jeg gjorde her i det norske samfunnet var å tenke på hva som er best for meg, 'Hva skal jeg gjøre for at det ikke skal bli noen skam for familien?'. At jeg skulle holde på min families respekt og ære. Jeg tenkte først og fremst på min egen kultur og hva som passet til den. Men jeg tok også det beste fra den norske kulturen og gikk ut i det norske samfunnet og fikk mye ut av det. Først når jeg kom så hadde jeg en usikker fremtid, nå vet jeg hva jeg skal gjøre for nå kan jeg norsk og jeg kan reglene. Nå vet jeg hva jeg skal bli, når jeg kom var jeg usikker på det norske samfunnet, men nå vet jeg hva jeg skal bli og hva som er mitt mål.

Samfunnsforhold og verdier

Sejdefa, 23 år. Montenegro:

Vi som hadde bodd i mottaket i mange år fikk komme i en samtalegruppe sammen der vi kunne snakke om vår situasjon, om hvor vanskelig vi hadde det og frigjøre tankene våre. Etter at vi hadde gått et år i samtalegruppen ble vi så trygg på oss selv, det ga oss selvtillit og styrke. Situasjonen vår ble bare verre og verre selvom vi fikk den hjelpen, men det hjalp oss veldig mye til å tro på oss selv og tro på at det ikke er vår skyld. Det er andre som kan og må ta ansvar for å ta vare på oss som barn. Så vi startet en liten gruppe som heter Se Oss - Hør Oss (SoHo) som handler om at vi er barn, vi fins og dere skal se oss, dere skal høre oss og ta vare på oss.

Idag er jeg blitt voksen i Norge og holder på å bli ferdig med utdannelsen min. Jeg har to deltidsjobber ved siden av og ellers er jeg veldig engasjert i at det som jeg har opplevd ikke skal skje igjen med andre barn. Det arbeidet vi gjorde i Se Oss - Hør Oss det skal jeg fortsette med. På hvilken måte vet jeg ikke helt, men det er veldig viktig for meg å bruke de erfaringene og de dårlige minnene på noe godt i framtiden.

Det som skjedde i den samtalegruppen var det at vi forsto at det også er andre som forstår oss og ikke bare oss selv. Istedenfor å gråte på soverommet og fortelle hverandre problemer så fikk vi styrke til å invitere en journalist og fortelle det til en journalist. Vi fikk selvtillit til å gjøre sånne ting og tro på oss selv. Vi fikk mange brev fra UDI om at vi ikke hadde tilhørighet her og måtte bli sendt hjem igjen så var det noen som forsto oss og ville ha oss her. Det samfunnet signaliserte til oss var at vi ikke var like mye verdt som andre barn her i Norge. Men det som heldigvis viste seg til slutt var at vi var like mye verdt. Det var positivt at vi oppholdstillatelse, men jeg føler ikke idag at det er den viktigste biten. Det viktigste er det ubevisste, at jeg vet at jeg er et verdifullt menneske. Alle vet at det som skjer i ungdomstiden og i barndommen, det følger deg som menneske resten av livet.

Hilsen til foreldrene fra Ahmed Bozgil, adm.dir. - Hero Norge AS

Det er viktig at foreldrene støtter opp om informasjonsprogrammet fordi informasjonen som ungdommene får er viktig for ungdommenes liv, både på skolen, i nærmiljø og med kameratene sine. Mye av informasjonen vil de høre fra andre, derfor er det viktig at foreldrene støtter opp om informasjonsprogrammet, det er veldig viktig for barna deres.

Foreldrene må sørge for at ungdommene møter, foreldrene må vise engasjement til å følge opp når ungdommene kommer tilbake fra møtene: 'Hva har du lært?' Er det noe vi kan snakke mer om eller diskutere. Men, det viktigste er at foreldrene viser med alvor og seriøsitet informasjonsprogrammets betydning for ungdommer.

Den norske åpenheten kan være vanskelig og uvant for mange foreldre, men likevel er det viktig at de innser at vi bor i et åpent norsk samfunn hvor ungene kan lære seg mye fra andre arenaer, fra kameratene sine på skolen, på internett, tv osv. Derfor er det viktig at foreldrene er åpne og ikke moraliserer, dette er viktig kunnskap som ungdommene kan vokse med.

Foreldrene kan ikke nekte ungdommene i å delta på dette kurset. Ungene har mulighet til å lære om seksualitet gjennom mange kanaler, gjennom venner, skole, internett, tv osv. De har mange muligheter til å lære om dette. Derfor er det viktig at foreldrene ikke moraliserer og at de er åpne og bidrar til at ungdommene får denne informasjonen som har stor betydning for deres liv og helse.

Jeg kom til Norge alene og stiftet familie her i Norge. Nå har jeg 3 ungdommer, som utfordrer meg på både mine holdninger og mine tanker og det som jeg var vant med fra tidligere. Derfor har jeg lært, sammen med ungdommene, at jeg ikke skal moralisere, jeg skal være åpen og lyttende. Det har gitt meg muligheten til å bekjempe mine egne fordommer, min egen usikkerhet i forhold til mange forhold som ungdommene har, i forhold til pubertet, seksualitet, seksualundervisning, homoseksualitet, kvinner, menn og barn. Der har vi klart å vokse og vi har klart å være åpne om dette.

I ettertid ser jeg at dette er viktig kunnskap som ungene mine bør ha. Det har også hatt stor betydning at mine ungdommer har kunnet snakke med sine søskenbarn, som hadde barrierer i forhold til å snakke om disse spørsmålene. Den åpenheten som jeg har til mine unger om slike saker har bidratt til at mine unger har blitt en ressurs for sine miljø, til å diskutere og skape åpenhet om slike spørsmål.

Kjære foreldre! Det er viktig at, uansett hvor dere befinner dere, men spesielt i et så åpent samfunn som det norske, at dere er åpne med ungdommene om alle saker og spørsmål som har stor betydning for deres oppvekst. Det er saker som kan være vanskelige, fremmed eller uvant for dere, men det er viktig at dere ikke glemmer at ungdommene, i et åpent samfunn som det norske, lærer mye om disse sakene og de er nysgjerrige. Det er derfor viktig at dere snakker med dem og at ungdommene har en mulighet til å diskutere med sine foreldre om sånne saker. Hvis dere ikke klarer å støtte dem, så kan det bli et problem for deres barn og unge. Støtt ungdommene til å være nysgjerrige og til å lære om seg selv, om sin kropp og om den utviklingen som de går igjennom som ungdommer i Norge. Derfor er dette tilbudet som dere har fått, et veldig viktig tilbud, som dere ikke må gå glipp av, og som barn og unge ikke må gå glipp av.